

artil·letres

Núm. 31 - Castellar del Vallès - Setembre 2000

New Beetle

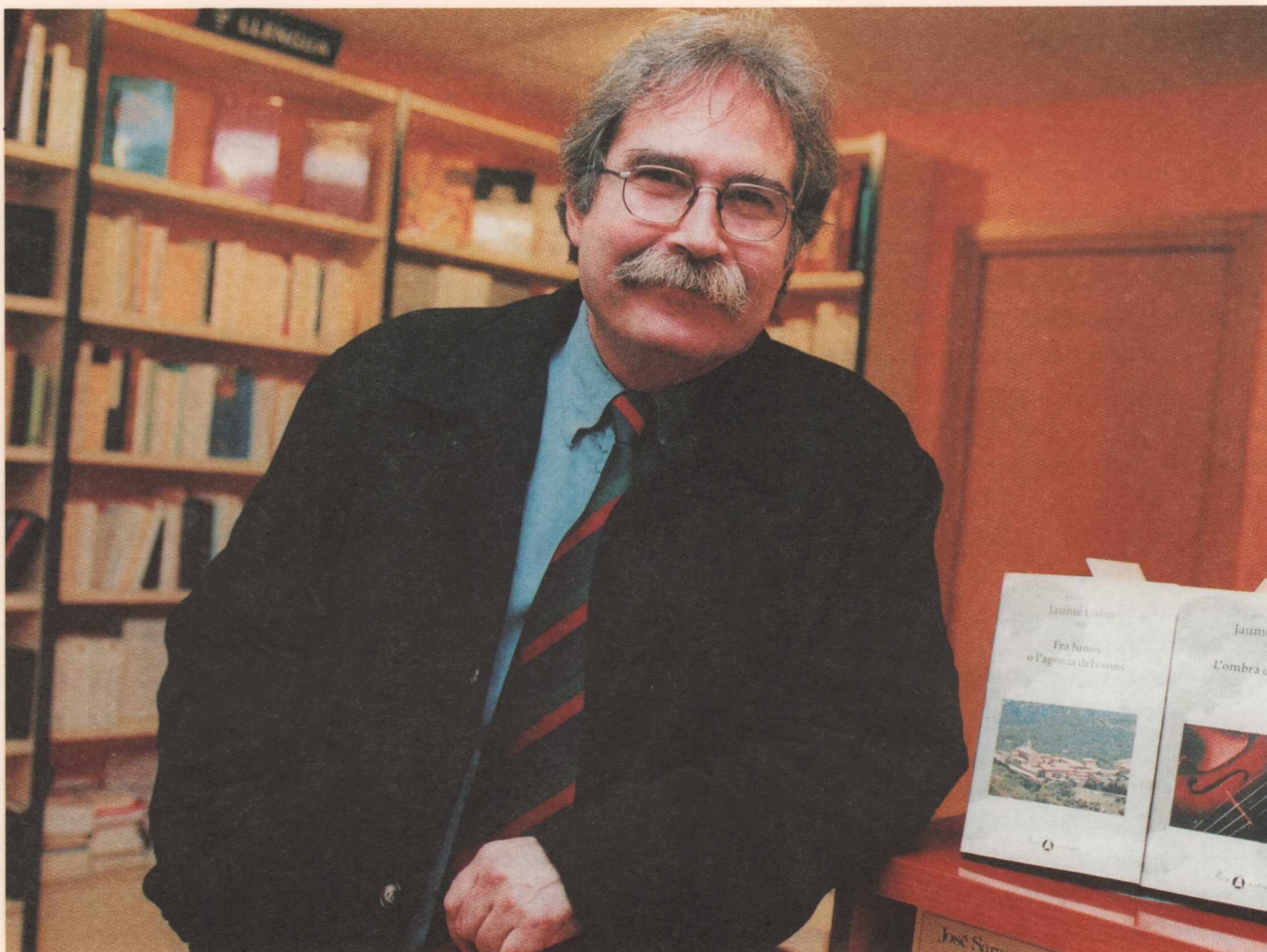

T'ESPÈREM A:

Sarsa Vallès, S.A.

Av. Santa Eulàlia, 53 - Tel. 93 731 88 28 - 08223 Terrassa
Ctra. Sabadell-Castellar, km 6,4 - Tel. 93 714 44 40 - 08211 Castellar del Vallès

(Foto: A. Galeote)

Jaume Cabré: "Sóc escriptor perquè sóc lector"

Jaume Cabré (Barcelona, 1947) ha escrit contes, assajos, els guions televisius de dues sèries de TV3 que van tenir un gran èxit, La Granja i Estació d'enllaç, i teatre, el proper gener estrenarà Pluja seca al Teatre Nacional de Catalunya. Tanmateix, en la meua opinió, Cabré destaca, sobretot, per la seva faceta de novel·lista. En aquest sentit, La teranyina (1984), Fra

Junoy o l'agonia dels sons (1984), Senyoria (1991) i L'ombra de l'eunuc (1996) són unes novel·les esplèndides que han rebut nombrosos premis literaris de prestigi, i fan del seu autor un dels nostres escriptors actuals més importants. Jaume Cabré és també un veí nostre ja que viu a Matadepera. Va ser en aquesta població on vam mantenir aquesta xerrada.

ARTILLETRES - Núm. 31 - ANY XIV - SETEMBRE 2000
Direcció i coordinació: Josep Ramon Recordà
Edita: Artilletres - Av. J. M. Valls, 35 - Castellar del Vallès
Fotocomposició i impressió: Castellargraf, S.L.

Dipòsit legal: B.14.427-1986
Portada: «Kata» 50x35 (1998), dibuix de Caballé Juanico
Preu d'aquest exemplar: 1.000 ptes.
Subscripció any 2000: 2.000 ptes.

Abans de dedicar-te professionalment a l'escriptura vas fer de professor d'institut de literatura espanyola a Vila-real i després a Terrassa. ¿Quins records tens de l'ensenyament?

—Vaig treballar 18 anys a l'ensenyament, primer en escoles privades de Barcelona, on vaig néixer, i, després d'aprovar les oposicions, l'any 1974, vaig anar a Vila-real i després a Terrassa, fins l'any 1986, en què ho vaig deixar en un moment dolç, sobretot tenint en compte el que ha vingut després amb la LOGSE. De totes maneres la meua experiència a l'ensenyament va ser positiva i encara guardo un bon record de molts alumnes.

Ara l'ensenyament ha canviat força perquè l'actual model educatiu menysté les humanitats i també les literatures, això provoca que molts joves acabin el batxillerat sense saber qui són Lluï, Verdaguier, Maragall, Pla, etc. ¿Com ho veus això?

—Em sembla un desastre, no sols per a les llengües i les humanitats, sinó per a l'educació integral dels nanos. És possible que la LOGSE tingui alguns aspectes positius, com ara l'existència d'algunes assignatures que abans no es feien i la disminució del nombre d'alumnes per aula, però l'abandó de les assignatures humanístiques i les literatures em sembla molt greu, tot i que això ho dic des de lluny, a partir del que m'expliquen alguns professors de secundària.

La teua primera obra, *Faules de mal desar*, la publiques el 1974, quan tens 27 anys. Després seguiran *Toquen a morts*, *Galceran*, *l'heroi de la guerra negra* i altres. ¿A tu et passa com a molts autors que amb els anys refusen les seves primeres obres?

—Més que refusar-les, el que he fet ha estat distanciar-me dels meus primers reculls de contes en la mesura que ara que estic reeditant la meua obra en una col·lecció que impulsa el meu editor, revisar aquells primers llibres em fa molta mandra. Els veig molt llunyans i, de moment, no penso publicar-los.

¿Quin procés segueixes a l'hora de fer una novel·la?

—M'és impossible contestar breument aquesta pregunta. Et puc dir, però, que és un procés lent i que no és mai el mateix en cada cas. Sempre parteixo d'algun estímul, d'unes ganes d'escriure sobre algun fet, personatge, història, retall de conversa... i

allò que vaig escrivint va generant noves possibilitats. Parteixo de la idea que allò que escric genera més treball. No segueixo l'esquema de dir tinc una idea i un cop elaborada l'escric sinó que en mi la idea es va elaborant a mesura que la vaig escrivint.

Les teves últimes novel·les es porten entre si uns sis anys. ¿Per què trigues tant a donar-les per acabades?

—No és un període preestablert. Les meves novel·les les reescric i reelaboro constantment, sempre hi trec i hi poso coses. Començo un camí i després veig que no m'agrada i el deixo. És un procés viu. Si partís de la idea de treballar un argument sòlid, sense fissures, i després elaborar-lo, segur que aniria més de pressa, però jo no sé treballar així.

D'altra banda les teves obres destaquen pel llenguatge rigorós i acurat, cosa que agrada a molts dels teus lectors...

—M'agrada que agradi, perquè a mi m'interessa molt poder signar totes i cadascuna de les ratlles d'una novel·la, de la mateixa manera que el poeta que ha fet un sonet és responsable dels catorze versos i no pot acceptar que hi hagi cap falla, doncs en una novel·la encara que les ratlles siguin milers, tampoc pot desassistir-ne cap, per tant el meu interès és que tota la novel·la estigui molt ben escrita, encara que pensis que els lectors només llegiran una sola vegada, i de passada, tot allò que a tu t'està costant tantes hores d'elaborar. Penso que si no ho fas així no val la pena.

En una entrevista al diari 'Avui' deies que un bon escriptor havia de tenir un altre ofici i publicar sense presses i no pas cada any...

—A veure, jo aquestes afirmacions tan categòriques no les he fetes mai, el que passa és que a vegades els titulars traeixen el contingut d'una informació. Jo no em reconec en aquesta afirmació; el que sí que crec és que quan tens un altre ofici tens la possibilitat de deslliurar de pressions l'obra literària, però no és que jo obligui els escriptors a tenir un altre ofici, em semblaria una arrogància extrema per part meua. Jo no sóc així; que cadascú faci amb la seva obra el que vulgui o el que pugui. Si fos un escriptor en anglès d'una certa acceptació, aquesta frase no tindria sentit perquè escrivint en anglès podries viure del teu ofici, però escrivint en català, suec, hongarès, polonès, holandès..., és a dir en qual·sevol de les moltíssimes llengües europees d'àmbit

restringit, ho tens molt difícil. Només alguns escriptors, no tots, que escriuen en les grans llengües europees, anglès, francès, castellà, alemany i italià, poden viure de la seva literatura. Els altres no, a menys que produeixin molt, cosa que repercuteix en la qualitat de la seva obra literària. És en aquest sentit que s'ha d'interpretar la frase de la necessitat de deslliurar de pressions la teva obra literària.

Així, doncs, ¿creus que la quantitat i la qualitat són incompatibles en un escriptor?

—És evident que un escriptor que escrigui molt té el risc de publicar coses irregulars. Pensa en Pla, que té coses molt bones i d'altres de perfectament prescindibles, però això no vol dir que escriptors quantitativament poderosos com Pla, Pedroló o Balzac siguin escriptors que no tinguin un alt nivell de qualitat. Són autors que necessiten escriure molt. Jo també escric molt però publico poc. Poques coses les dono per bones, però no vull jutjar la manera de fer d'altres escriptors perquè cadascú té la seva pròpia personalitat i totes poden ser acceptables.

El 1984 publiqués *La teranyina* que obté el Premi Sant Jordi 1983, i també *Fra Junoy o l'agonia dels sons*, premi Prudenci Bertrana. Les dues novel·les posteriors, *Senyoria* i *L'ombra de l'eunuc* també han rebut molts premis. ¿Què significa per a tu tenir una obra tan premiada?

—Les dues últimes novel·les han rebut premis als quals no m'havia presentat i això em fa molta il·lusió. Ara bé, que una obra sigui premiada no significa res literàriament, perquè l'obra és el que és, amb premis o sense.

***La teranyina*, *Fra Junoy* i *Senyoria* tenen en comú el tema de la lluita pel poder per part dels seus personatges. Aquesta ambició acabarà destruint els protagonistes. ¿Has fet una paràbola del món actual?**

—Com et deia abans, jo escric per un impuls que a vegades és irracional. En escriure aquestes novel·les em vaig adonar *a posteriori* que les tres tenien un denominador comú que és l'anàlisi del poder i com aquest afecta les relacions entre les persones. T'adones que, en el fons, en el contacte entre les persones, sempre hi ha una relació de poder. Això m'ho van fer veure alguns lectors i crítics. Per això trobo important la feina del crític, t'ajuda a conèixer-te millor. Jo en la literatura hi veig tres elements imprescindibles: l'escriptor, el lector i el crític.

La teva participació a TV3, concretament als programes "La Granja" i "Estació d'enllaç", s'ha caracteritzat per la qualitat dels guions, la versemblança de les accions i un llenguatge i un treball d'actors molt acurat...

—La feina realitzada per tot un equip de col·laboradors i guionistes ha tingut sempre en compte el valor del llenguatge, l'hem volgut fer viu, eficaç, gens encarcerat, però sense barbarismes innecessaris. Tot això ho hem tingut sempre com a marca de fàbrica.

Tanmateix la teva participació a la TV no t'ha convertit en un escriptor mediàtic conegut per milers de persones, no surts en els programes de més audiència, ni a les tertúlies radiofòniques ni escrits a la premsa... ¿Això t'impedeix tenir més lectors?

—Certament no m'he mogut gaire pel món dels mitjans de comunicació perquè per escriure necessito molta calma interior i també en el meu entorn. Si volgués sortir sempre a primera plana, la meua tranquil·litat —de la qual sóc molt gelós— em quedaria destrossada. La feina literària requereix tranquil·litat i molta vida interior. Haig d'estar sempre amb les piles carregades, no em puc dispersar i fer moltes coses alhora. Per això faig molt poca vida social, gairebé no surto de casa. El meu horari de treball comença a quarts de deu del matí i fins a quarts de nou del vespre amb una hora i mitja per dinar. Treballo sense parar, i a la nit encara lleigeixo. Acabo rebotat. Després de *L'ombra de l'eunuc*, publicada el 1996, he escrit un assaig, *El sentit de la ficció*, una obra de teatre que s'estrenarà la temporada que ve al TNC, un recull de contes que es publicarà a la tardor, i també estic escrivint una altra novel·la. Si anés a tertúlies i fes altres activitats relacionades amb els mitjans de comunicació no podria fer totes aquestes coses que em reclamen molt de temps. Necessito concentració. Per altra banda no em puc queixar gens de l'acceptació que els meus

«El meu interès és que una novel·la estigui ben escrita, encara que pensis que els lectors només llegiran una vegada allò que a tu t'està costant tant d'escriure»

llibres tenen entre els lectors. Sovint quan em pregunten per què sóc escriptor sempre dic que vaig començar a escriure després de l'interès que em va despertar la lectura apassionada de molts llibres i el desig posterior d'explicar les meves pròpies històries. Jo sóc escriptor perquè sóc lector.

En la meua opinió les teves novel·les segueixen una línia clarament ascendent, de manera que l'última sempre és millor que l'anterior. ¿La pròxima novel·la creus que podrà superar el llistó de *L'ombra de l'eunuc*?

—Quan escrius el llistó que tens és personal, d'honestedat individual. Escric perquè en tinc necessitat, perquè m'atrau la història, sense pensar en les novel·les anteriors si no em paralitzaria. El que passa és que com diu Espriu, "la vida és un aprenentatge", sempre ets un aprenent. I això ho subscric. Jo sóc ambiciós en la meua obra literària, sempre voldria que la meua última novel·la fos millor que l'anterior, cosa ben difícil perquè sovint també depèn de l'opinió que en tregui el mateix lector.

Tu ets un gran lector de novel·les, digue'ns aquells títols que consideres imprescindibles per conèixer bé la novel·la catalana del segle xx.

—Jo en destacaria unes quantes: *Solitud*, de Víctor català; *Els sots feréstecs*, de Raimon Casellas; *El quadern gris*, de Josep Pla, encara que no sigui una novel·la; *Camins de França*, de Puig i Ferrer; *Laura a la ciutat dels sants*, de Miquel Llor; *Bearn*, de Llorenç Villalonga, *La plaça del Diamant* i *Mirall trencat*, de Mercè Rodoreda; *Un lloc entre els morts*, de M. Aurèlia Campmany; *Cendra per Martina*, de Manuel de Pedrolo, *Ventada de morts*, de Josep Albenell, els contes d'Espriu i de Pere Calders, i d'altres que no em vénen al cap.

Les teves novel·les, com les d'altres escriptors catalans, s'han traduït a diversos idiomes ¿Quina

valoració es té a fora de la nostra literatura?

—Em sembla que es desconeix, de la mateixa manera que nosaltres desconeixem les literatures eslovaca, danesa, holandesa, hongaresa, polonesa, etc. En canvi, de les literatures amb milions de persones n'arribem a conèixer fins i tot escriptors de tercera i quarta fila perquè ens els fan llegir els mitjans de comunicació i els traductors. I segur que les literatures d'àmbit restringit també compten amb primeres figures, perquè això no depèn de la llengua sinó de l'intel·lecte. Aquesta desigualtat és tan bèstia com la del Nord-Sud, primer i tercer món...

¿Creus que la literatura catalana és prou coneguda a la resta de l'Estat espanyol?

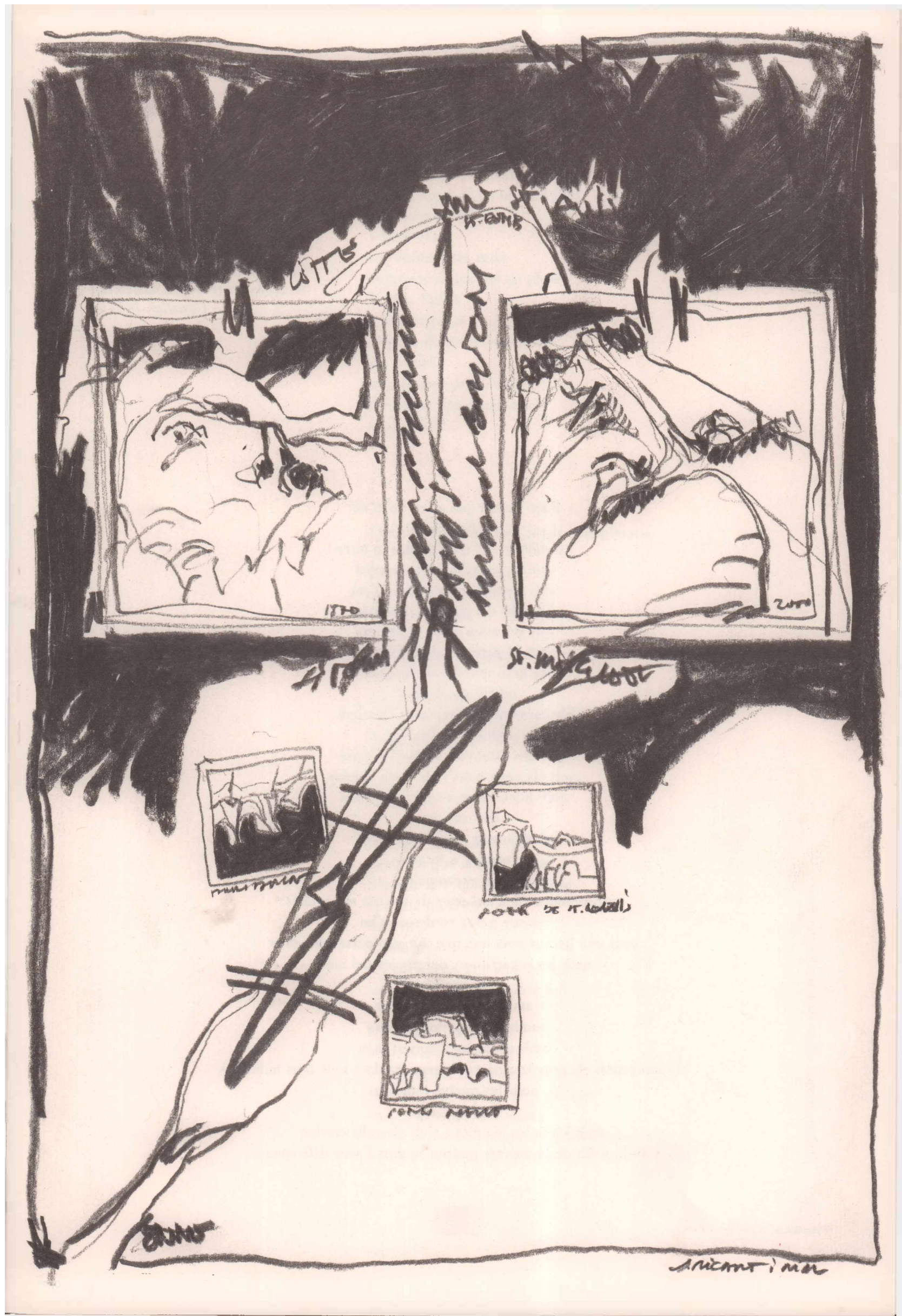
—El veritable problema no és que no sigui prou coneguda, és que no és acceptada ni admesa. Hi ha hagut una època, cap als anys setanta, en què tot el que era català resultava interessant. Després, per un estricte fenomen de xenofòbia, s'ha passat a un rebuig de tot el que és català. Només valoren els escriptors catalans que escriuen en castellà, però ho fan d'una forma relativa, com si fossin de les colònies. Aleshores resulta més fàcil traduir al francès o l'anglès que al castellà, perquè l'editor sap que aquests llibres no es vendran. La nostra literatura es desconeix i es rebutja, i ja sabem que només es pot estimar allò que es coneix.

¿Què s'hauria de fer per fomentar la lectura?

—En general tots els mitjans de comunicació de casa nostra, premsa, ràdio i televisió, menystenen els llibres i els escriptors. No hi ha encara a TV3, una televisió pública, un bon programa dedicat als llibres. No s'aposta per la literatura. Els diaris també en parlen poc, igual que les revistes, a excepció de les especialitzades en literatura, totes molt dignes, com la vostra, però sovint minoritàries.

JOSEP RAMON RECORDÀ
Matadepera, febrer del 2000

Miquel DescLOT

P R E V E R S I O N S

.....

(De la poesia de Jacques Prévert,
en el centenari del seu naixement)
Castellar, 1977-78

Pare Nostre

Pare Nostre que esteu en el cel
      quedeu-vos-hi
i nosaltres ens quedarem a la terra
      que de vegades és tan bonica
      amb els misteris de Nova York
      i també els misteris de París
      que bé valen el de la Trinitat
      amb el petit canal de l'Ourcq
      la gran muralla de la Xina
      el riu de Morlaix
      els caramels de menta de Cambrai
      amb l'oceà Pacífic
      i els dos estanyols de les Tuileries
      amb els nens bons i els tipus dolents
      amb totes les meravelles del món
      que són aquí
      simplement damunt la terra
      ofertes a tothom
      en escampall
meravellades elles mateixes de ser tals meravelles
      i sense gosar confessar-s'ho
com una bonica noia nua que no gosa deixar-se veure
      amb les esgarrifores desgràcies del món
      que són legió
      amb els seus legionaris
      amb els seus torturadors
      amb els amos d'aquest món
els amos amb els seus sacerdots els seus traïdors i els seus militarots
      amb les quatre estacions
      amb els anys
      amb les noies maques i amb els vells cretins
amb la palla de la misèria podrint-se dins l'acer dels canons.

(Pàgina anterior: dibuix de Josep Ricart i Rial)

El temps perdut

A la porta de la fàbrica
el treballador de sobte s'atura
el bon temps li ha tibat la gecà
i quan es gira
i mira el sol
tot vermell tot rodó
somrient al seu cel de plom
li pica l'ullet
familiarment
Digues doncs company Sol
no trobes
que és més aviat idiota
de donar una jornada així
a un patró?

El meteor

Entre els barrots dels locals disciplinaris
una taronja
passa com un llampec
i cau a dins de l'orinal
com una pedra
I el presoner
tot esquitxat de merda
resplendeix
tot il·luminat de joia
No m'ha oblidat ella
Sempre pensa en mi ella.

El mal estudiant

Diu que no amb el cap
però diu que sí amb el cor
diu que sí a allò que li agrada
diu que no al professor
està dret
li fan preguntes
i li plantegen tots els problemes
tot d'una li agafa el riure foll
i ho esborra tot
les xifres i les paraules
les frases i els paranyes
i malgrat les amenaces del mestre
sota els xiulets dels nens prodigi
amb guixos de tots colors
sobre la pissarra negra de la malaventura
dibuixa el rostre de la ventura.

El retorn a l'indret natal

Vet aquí un bretó que torna a l'indret natal
Després de diversos cops de mala fortuna
Es passeja per davant de les fàbriques de Douarnenez
No reconeix ningú
Ningú no el reconeix
Està molt trist.
Entra en una creperia per menjar creps
Però no en pot menjar
Hi ha alguna cosa que no les deixa passar
Paga
Surt
Encén un cigarret
Però no se'l pot fumar.
Té alguna cosa
Alguna cosa dins el cap
Alguna cosa dolenta
Cada vegada està més trist
I de sobte es posa a recordar:
Algú li va dir quan era petit
«Acabaràs a la forca»
I durant anys
No ha gosat fer mai res
Ni tan sols travessar el carrer
Ni tan sols fer-se a la mar
Res absolutament res.
Recorda.
El que li ho havia predit tot és l'oncle Grésillard
L'oncle Grésillard que portava desgràcia a tothom
L'encarcat!
I el bretó pensa en la seva germana
Que treballa a Vaugirard
En el seu germà mort a la guerra
Pensa en totes les coses que ha vist
Totes les coses que ha fet.
La tristesa li estreny el cor
Prova una vegada més
D'encendre un cigarret
Però no té ganes de fumar
Llavors decideix d'anar a veure l'oncle Grésillard.
Hi va
Obre la porta
L'oncle no el reconeix
Però ell el reconeix prou
I li diu:
«Bon dia oncle Grésillard»
I tot seguit li torça el coll.
I va acabar a la forca a Quimper
Després d'haver menjat dues dotzenes de creps
I fumat un cigarret.

La caça de l'adolescent

Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
Damunt de l'illa ocells de l'aire
Tot al voltant de l'illa aigua
Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
Què és aquesta cridòria estrident
Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
És la canilla de la gent decent
Que van a la caça de l'adolescent
Havia dit Ja en tinc prou de reformatori indecent
I els guardians a cops de claus li havien trencat les dents
I l'havien deixat estès sobre el ciment
Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
Ara s'ha escapat
I com l'animal acorralat
Galopa en la nit greu
I tots galopen rere seu
Els policies els turistes els propietaris els artistes
Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
És la canilla de la gent decent
Que van a la caça de l'adolescent
Per a la caça de l'adolescent no cal llicència
Tots els valents s'hi llancen amb urgència
Què és això que s'esmuny nit enllà
Què són aquests sorolls aquests esclats
És un adolescent que fuig com un ocell
Perseguit a trets de fusell
Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
Aquests senyors a la ribera en la foscuria
s'han quedat amb un pam de nas i verds de fúria
Bandit! Bergant! Lladre! Bandararra!
Arribaràs al continent arribaràs al continent
Damunt de l'illa ocells de l'aire
Tot al voltant de l'illa aigua.

Pàgina d'escriptura

Dos i dos quatre
quatre i quatre vuit
vuit i vuit fan setze...
Repetiu! diu el mestre
Dos i dos quatre
quatre i quatre vuit
vuit i vuit fan setze.
Però vet aquí que l'ocell lira
passa pel cel
el nen el veu
el nen el sent
el nen el crida:
Salva'm
juga amb mi
ocell!
Llavors l'ocell baixa
i juga amb el nen
Dos i dos quatre...
Repetiu! diu el mestre
i el nen juga
l'ocell juga amb ell...
Quatre i quatre vuit
vuit i vuit fan setze
i setze i setze quant fan?
No fan res setze i setze
i sobretot mai trenta-dos
de cap manera
i se'n van.
I el nen ha amagat l'ocell
al seu pupitre
i tots els nens
en senten la cançó
i tots els nens
senten la música
i vuit i vuit al seu torn se'n van
i quatre i quatre i dos i dos
al seu torn fumen el camp
i un i un no fan ni una ni dues
un a un se'n van igualment.
I l'ocell lira juga
i el nen canta
i el professor crida:
Quan acabareu de fer el pallaso!
Però tots els altres nens
escolten la música
i les parets de la classe
s'esfondren tranquil·lament.
I els vidres tornen a ser sorra

la tinta torna a ser aigua
els pupitres tornen a ser arbres
el guix torna a ser muntanya
la ploma torna a ser ocell.

Esmorzar

Ha abocat el cafè
A la tassa
Ha abocat la llet
A la tassa de cafè
Ha abocat el sucre
Al cafè amb llet
Amb la cullereta
Ha remenat
S'ha begut el cafè amb llet
I ha deixat la tassa
Sense dir-me paraula
Ha encès
Un cigarret
Ha fet anelles
Amb el fum
Ha deixat la cendra
Al cendrer
Sense dir-me res
Sense mirar-me
S'ha aixecat
S'ha posat
el barret al cap
S'ha posat l'impermeable
Perquè plovia
I ha marxat
Sota la pluja
Sense una paraula
Sense mirar-me
I jo m'he agafat
El cap amb la mà
I he plorat.

L'orgue de maneta

Jo toco el piano
deia l'un
jo toco el violí
deia l'altre
jo l'arpa jo el banjo
jo el violoncel
jo el sac de gemecs... jo la flauta
i jo el xerrac.
I els uns i els altres parlaven parlaven
parlaven d'allò que tocaven.
No se sentia la música
tothom parlava
parlava parlava
ningú no tocava
però en un racó un home callava:
«I vós senyor quin instrument toqueu
que cal·leu i no se us sent la veu?»
li van demanar els músics.
«Jo toco l'orgue de maneta
i també toco la ganiveta»
va fer l'home que fins llavors
no havia dit absolutament res
i es va fer endavant amb la ganiveta a la mà
i tots els músics va matar
i llavors va tocar l'orgue de maneta
i la seva música era tan neta
tan viva i tan bonica
que la filla petita de l'amo de la casa
va sortir de sota el piano
on s'havia adormit d'avorriment
i va dir:
«Jo jugava al cercol
a bales a fet a amagar
jugava a l'eixarranca
jugava amb una galleda blanca
jugava amb una pala blava
jugava a pares i mares
jugava a tocar i parar
jugava a nines
jugava a soldat plantat
jugava amb el meu germanet
amb la meva germaneta
jugava a lladres
i serenos
però ja en tinc prou i prou i prou
vull jugar a assassins punyeta
vull jugar amb l'orgue de maneta.»
I l'home va agafar la nena de la mà

i se'n van anar per les ciutats enllà
per les cases pels jardins
i van matar tanta gent com van trobar
i en acabat es van casar
i van tenir moltes criatures.
Però
el gran va aprendre a tocar el piano
el segon el violí
el tercer l'arpa
el quart el xerrac
el cinquè el violoncel
i llavors es van posar a parlar parlar
parlar parlar parlar
fins que ja no se sentia la música
i va caldre tornar a començar!

Primer dia

Llençols blancs dins un armari
Llençols vermells dins un llit
Un infant dins sa mare
Sa mare dins els dolors
El pare dins el corredor
El corredor dins la casa
La casa dins la ciutat
La ciutat dins la nit
La mort dins un crit
I l'infant dins la vida.

El Missatge

La porta que algú ha obert
La porta que algú ha tornat a tancar
La cadira on algú s'ha assegut
El gat que algú ha amanyagat
La fruita que algú ha mossegat
La carta que algú ha llegit
La cadira que algú ha capgirat
La porta que algú ha obert
El camí per on algú encara corre
El bosc que algú travessa
El riu on algú es llança
L'hospital on algú ha mort.

Per fer el retrat d'un ocell

Pinta per començar una gàbia
amb una porta oberta
després pinta
una cosa bonica
una cosa senzilla
una cosa bella
una cosa útil
per a l'ocell
recolza després la tela contra un arbre
en un jardí
en un bosc
o en una selva
amaga't darrere l'arbre
sense dir res
sense bellugar-te...
De vegades l'ocell arriba aviat
però pot molt ben ser que passin anys i panys
abans no es decideixi
No et desanimis
espera
espera si cal durant anys
que la rapidesa o la lentitud de l'arribada de l'ocell
no té cap relació
amb l'encert del quadre
Quan l'ocell arribi
si és que arriba
guarda el silenci més profund
espera que l'ocell entri a la gàbia
i quan hagi entrat
tanca suaument la porta amb el pinzell
en acabat
esborra l'un rere l'altre tots els barrots
amb compte de no tocar cap de les plomes de l'ocell
Fes després el retrat de l'arbre
i escull la més bella de les branques
per a l'ocell
pinta també el verd fullam i la frescor del vent
el polsim del sol
i la fressa de les bestioles de l'herba en la calor de
l'estiu
i després espera que l'ocell es decideixi a cantar
Si l'ocell no canta
és mal senyal
senyal que el quadre és dolent
però si canta és bon senyal
senyal que pots firmar
Llavors arrenques molt dolçament
una de les plomes de l'ocell
i escrius el teu nom en un angle del quadre.

El revisor

Vinga vinga
Endavant
Vinga vinga
Au vinga endavant
Hi ha massa viatgers
Massa viatgers
Vinga vinga
N'hi ha que fan cua
N'hi ha pertot
Molts
Al llarg del baixador
O bé als corredors del ventre de les mares
Vinga vinga pitgeu-vos
Pitgeu el gallet
Cal que tothom pugui viure
Per tant mateu-vos una mica
Vinga vinga
Au
Siguem seriosos
Deixeu el lloc
Sabeu prou que no us hi podeu quedar
Gaire temps
N'hi ha d'haver per a tothom
Una volteta ja us ho hem dit
Una volteta del món
Una volteta pel món
Una volteta i fora
Vinga vinga
Endavant endavant
Amablement
Sense donar empentes.

Com per miracle

Com per miracle
Unes taronges a les branques d'un taronger
Com per miracle
Un home avança
Posant com per miracle
Un peu davant de l'altre per caminar
Com per miracle
Una casa de pedra blanca
Darrere seu es té damunt la terra
Com per miracle
L'home s'atura al peu del taronger
Cull una taronja la pela i se la menja
Llença la pela lluny i escup els pinyols
I apaga com per miracle
La gran set del matí
Com per miracle
L'home somriu
Mirant el sol que s'aixeca
I que brilla
Com per miracle
I l'home enlluernat torna a entrar a casa
I retroba com per miracle
La seva dona adormida
Meravellat
De veure-la tan jove i tan bonica
I com per miracle nua al sol
La mira
I com per miracle ella es desvetlla
I li somriu
Com per miracle ell l'acarona
I com per miracle ella es deixa acaronar
Llavors com per miracle
Passen uns ocells de pas
Que passen així
Com per miracle
Ocells de pas que se'n van cap al mar
Volant molt alt
Per sobre la casa de pedra
On l'home i la dona
Com per miracle
Fan l'amor
Ocells de pas per sobre el jardí
On com per miracle el taronger gronxa les taronges
En el vent del matí
Projectant com per miracle la seva ombra en el camí
En el camí per on passa un capellà
Amb el nas al breviari i el breviari a les mans
I el capellà trepitja la pela de taronja que l'home ha llençat lluny
Relisca i cau
Com un capellà que rellisca amb una pela de taronja i que cau en un camí
Un bon matí.

Albert Jané

Els denominadors comuns

Qui dormirà tranquil

En Pau dels Torrents devia cent unces d'or al seu veí, l'Iu de l'Arrop. No se sabia prou bé en quines circumstàncies en Pau dels Torrents havia contret aquell deute de tanta consideració. (Cent unces, deixant de banda la significació cabalística del 100, que sembla que és el més carismàtic i paradigmàtic de tots els nombres, ja són unces!) El cas és que les hi devia i que s'havia compromès solennement a pagar-les-hi el dia 22 d'agost. I ja era el dia 21, i en Pau dels Torrents no tenia les cent unces ni veia la manera de poder-les haver a fi de satisfer el seu deute. Per això en Pau dels Torrents, quan va arribar l'hora d'anar a jòc va dir a la seva dona, la xamosa Adelaida-Joaquima, que no valia la pena d'ajaçar-se, que amb aquell motiu de preocupació tan greu, aquell maldecap tan incisiu, no seria pas capaç d'aclucar l'ull.

—No pateixis, Pauet, que això la teva doneta aviat t'ho tindrà resolt —li va dir l'Adelaida-Joaquima.

I, tota decidida, l'Adelaida-Joaquima va obrir una finestra que donava al celobert i des d'allí va fer un crit al seu veí, l'Iu de l'Arrop, que no va trigar a treure el cap per una finestra de casa seva que donava al mateix celobert.

—És veritat, oi, que el meu marit, per tot el dia de demà, t'ha de pagar cent unces d'or? —li va demanar l'Adelaida-Joaquima.

—Sí, sí que és veritat. I espero que me les pagará —va fer l'Iu de l'Arrop.

—Doncs no cal que ho esperis ni hi confiïs —me li va etzibar l'Adelaida-Joaquima— perquè ni les té ni les tindrà, ni sap on anar-les a buscar. I ja et pots fer el càrrec que demà segur que no et pagará.

I sense esperar cap resposta, la xamosa i eixerida Adelaida-Joaquima va tancar la finestra que donava al celobert.

—Apa, Pauet del meu cor, ja te'n pots anar al llit a dormir de gust —va dir la dona al seu marit— que ara, qui no podrà dormir és segur que serà el nostre veí.

Els dies ja es començaven a escurçar i el tenor i la pubilla, tendrament agafats de les mans, coincidien a considerar que la fruita més bona ja tenia la maduresa desitjada.

Qui té raó

En Just del Rebost va ser nomenat jutge pedani dels Alzinellons. I encara ara se'n parla, a causa de l'encert de les seves sentències, com d'un jutge mític i emblemàtic.

Un dia, un comerciant de llegums cuits a la menuda que es deia Hou de les Punxes, i que tenia l'establiment al carrer Gran, a la cantonada amb la pujada del Castell, el va anar a veure i se li va queixar que un robavellaire que es deia Bel dels Encants sempre se li mirava la dona, quan la veia pel carrer.

—I com se me la mira! —deia, indignat, l'Hou de les Punxes.

I demanava que el jutge condemnés en Bel dels Encants.

—Tens tota la raó del món —li va dir en Just del Rebost.

Quan en Bel dels Encants ho va saber va cuitar a anar a veure el jutge pedani, el docte Just del Rebost, i li va dir que no era igual veure que mirar, que sí que l'havia vista moltes vegades, la dona de l'Hou de les Punxes, però que mirar-se-la, allò que es diu mirar-se-la, encara no se l'havia mirada mai.

—Tens tota la raó del món —li va dir en Just del Rebost.

Però la dona del jutge, que es deia Bàrbara, i que havia escoltat les dues sentències consecutives del seu marit, no es va saber estar de criticar-lo amb una gran aspror.

—Quina mena de jutge que n'hi ha, de tu, pallús, més que pallús! Ara dónes la raó a l'un i ara al seu contrincant. Ara digues si no fa riure, això!

En Just del Rebost va reflexionar durant una bona estona. I tot seguit va dir, després de la seva reflexió profunda:

—Dona, tu, tu també tens raó.

Havia bufat la tramuntana i el cel era net, blavísim, com si l'haguessin rentat. La vídua havia convidat el frare a prendre xocolata desfeta, cosa que el frare, amic de la dolçor, havia agraït i apreciat en el que valia.

L'olor de la imaginació

L'Ot de la Llana es trobava tot sol a casa seva. Tenia una mica de gana, i s'imaginava que es preparava un bon plat d'escudella, recurrent i carismàtica, amb una gallina ben pleneta, pilota, botifarra negra, cansalada, api, col, pastanagues i cigrons. Allò sí que seria una bona escudella!

De sobte van trucar a la porta. Va anar a obrir i es va trobar amb en Daldet, el fill de la senyora Hortència, la veïna del costat.

—Perdona que et molesti, Ot —li va dir en Daldet, que era molt eixerit—. És que la mare està malalta. No em podries pas donar una mica d'escudella?

L'Ot de la Llana es va quedar astorat, trasbalsat i aclaparat, i es va dir a si mateix: “Els meus veïns són capaços fins i tot de sentir l'olor de la meua imaginació.”

Feia un dia una mica gris i humit, que no convidava a transitar pel carrer. Sens dubte per això, la bruixa havia fet venir el poeta a casa seva, per estar una estona junts en la calidesa de la seva cambra.

Boig, però no tant

En Guiu de les Gralles se'n va anar al molí de la Coma Mitjana —tan famós per la ufanor de l'hostalera, la mítica i entranyable Carolina—, perquè li molguessin un sac de blat. Mentre s'esperava, com que li va semblar que no el veia ningú, tot fent el distret va agafar uns quants grapats de blat d'uns altres sacs i els va posar al seu.

Però l'hostaler se'n va adonar i el va reptar severament:

—No te'n dones vergonya, Guiu? Mira que posar-te al teu sac uns grapats de blat dels sacs dels altres!

—No en facis cas —es va justificar en Guiu de les Gralles—. A vegades no sé ben bé el que em faig, perquè el cas és que sóc una mica boig.

—Ah, si ets boig, doncs, per què no agafes blat del teu sac i el poses als sacs dels altres?

—Perquè sóc boig, però no tant! —va concloure en Guiu de les Gralles.

Bufava una tramuntana aspriva, que feia vinclar els salzes, els àlbers, els pollancres i tots els altres arbres de ribera. L'hostalera i el bandoler, aplegats en una de les cambres de l'hostal, s'estimaven amb una gran convicció, com si es volguessin rescabalar del temps que les circumstàncies els havien fet perdre.

Lloat sigui Déu

L'ase d'en Llop de les Mosques es va perdre pel mig del bosc de les Casasses, que era un bosc molt espès de pins, alzines i roures de fulla petita. A en Llop de les Mosques li sabia molt de greu, perquè era un ase emblemàtic i entranyable. I no deixava de buscar-lo per tots els camins i caminets del bosc, però no el sabia trobar de cap de les maneres. De tant en tant, en Llop de les Mosques alçava les mans al cel i deia, devotament:

—Lloat sigui Déu! Et dono gràcies de tot cor!

Passant per la clariana del Coix, en Llop de les Mosques va trobar en Rem del Sabó, que buscava rovellons i rossinyols pels marges més humits. En sentir-lo que anava lloant Déu, en Rem del Sabó li va preguntar la causa de les seves lloances.

—És que he perdut el meu ase i per més que el busco no el sé trobar enlloc.

—Com s'entén, això? —va dir, tot estranyat, en Rem del Sabó—. Has perdut el teu ase, no el trobes enlloc i per això dones gràcies a Déu?

—I si hagués anat a cavall de l'ase, quan s'ha perdut, què? —li va respondre en llop de les Mosques—. Qui sap on seria, ara? Potser perdut per sempre més. Per això dono gràcies a Déu.

Les tardes eren ja d'una gran brevetat i la fada i el capità, protegits per les ombres iniciàtiques, s'abraçaven i es besaven amb una passió incontenible.

Es busca el que s'ha perdut

Una nit de primavera, que qui sap si recordava el paradís, tal com deia el poeta mític i carismàtic en els seus versos tan delicats, l'Elm de les Orelles recorria, amunt i avall, tots els carrers i carrerons del poble, la plaça Major, la placeta del Gra, la del Vi, la de l'Oli i la de les Olles.

Fins que va anar a topar de nassos amb l'Endalet, que era el vigilant de nit, i que després d'haver passat una estona al forn, fent companyia al forner i fent-la petar sobre tots els temes d'interès comú, havia sortit a fer una de les seves rondes consuetudinàries.

—On vas, Elm? Ja has vist l'hora que és? Que potser busques alguna cosa?

—Sí —li va respondre l'Elm de les Orelles—. Resulta que he perdut el son i el busco pertot arreu, però no el trobo enlloc.

La dama i el bruixot s'havien trobat a entrada de fosc i encara no s'havien separat. Devien tenir moltes coses a dir-se o potser és que es trobaven en una companyia agradable, tant l'un com l'altra.

No havies de tenir por de res

Al bell mig la nit, en Sanç de les Teules i la seva muller, l'eixerida Serafina, es van despertar sobresaltats: uns lladregots havien entrat a la casa i es trobaven a la peça que hi havia sota el seu dormitori. En Sanç de les Teules i la Serafina, mig morts de por i aguantant-se la respiració, van poder sentir el que deien els lladres:

—Tothom dorm com una marmota. Ens podríem endur tota la casa i no se n'adonaria ningú. Hem d'aprofitar l'ocasió.

Però tot just després d'aquestes paraules, el vedell que hi havia a l'estable es va posar a mugir. Un dels lladres, en sentir-lo, va dir:

—Saps què podem fer? Matarem en Sanç de les Teules, ens endurem el vedell, ens el menjarem a la muntanya, i ens emportarem també la Serafina, que és una dona entranyable i recurrent, perquè ens faci companyia.

Aleshores, en Sanç de les Teules, va fer un esternut molt fort, tan fort que semblava talment un tro

de la muntanya o la detonació d'una escopeta del dotze. I les lladres, que no s'ho esperaven, es veu que van agafar por i es van escapar, tan de pressa com si anessin a cal notari.

En Sanç de les Teules i la Serafina van respirar tranquils. Però quan es van haver refet de les seves emocions, la Serafina, animada per no se sap quins pensaments, no es va saber estar de retreure al seu marit:

—Sanç, jo diria que si has esternutat tan fort, és perquè tremolaves de por.

—No diré pas que no, Serafina, no diré pas que no —li va respondre en Sanç de Teules—. Però és que som el vedell i jo els qui hi haurien deixat la pell. Tu, en canvi, sí que no havies de tenir por de res.

La nit era fosca com la gola del llop, però càlida i perfumada d'allò més. I la majordona, a la insabuda del senyor rector, havia acollit el rodamón, amb qui compartia el goig de la vida i de l'amor.

L'engany

El rei Toni Ladislau II de Bretzebilònia presumia de ser molt net de clatell i de no haver dormit mai a la palla. Solia dir que a ell no l'havia enganyat mai ningú i que qui fos capaç de fer-ho encara havia de néixer. En suma, es tenia a ell mateix pel més emblemàtic i paradigmàtic de tots els prínceps sobirans de la terra. Tots els seus cortesans hi convenien dòcilment —si més no, aparentment.

Un dia, però, no es van saber estar de posar en el seu coneixement l'existència d'un trementinaire que es deia Tirs de l'Orenga, que exercia el seu ofici a les obagues de la Mata Xica, i que, segons la brama popular, era capaç de rifar-se l'home més eixerit que al món fos. L'orgull del rei en va quedar tot consentit. Justament aquell dia a la nit s'havien de fer uns reials focs artificials per celebrar que la Montserrat havia somrigut i s'havia d'estrenar una gran peça musical per acompanyar-los, que el rei havia encarregat al músic més prestigiós de la cort, el mestre Jordi Fadri del Cel, i en què es deia que es podria escoltar un esclat brillantíssim de trompetes i timbals fent el contrapunt de la dolçor de les violes i els violins. El rei, tot i que esperava la celebració amb un gran delit, va considerar que no en podria gaudir si el rosegava el corc de la idea que hi havia un sim-

ple trementinaire considerat encara més murri que el mateix sobirà. I va ordenar que s'ajornés la celebració dels focs i l'estrena de la gran peça musical, va manar que li ensellessin el més veloç dels seus corsers i, al galop forçat, va emprendre el camí que duia a les obagues de la Mata Xica, on no li va ser gens difícil de localitzar en Tirs de l'Orenga.

Toni Ladislau II va descavalcar i, sense gaires embuts, va exposar a en Tirs de l'Orenga el motiu de la seva visita:

—M'han dit, m'han dit que tu ets un home capaç de rifar-se l'home més eixerit que al món sigui. Així és tal com m'ho han venut. A veure, doncs, si et veus capaç d'ensarronar-me a mi, que per això t'he vingut a trobar.

—Amb tot el respecte degut, senyor rei, em veig ben capaç de fer-ho. Sinó que tinc el sarró dels enganyats a mitja horeta d'aquí, a la meua barraca de la clariana del Coix. Si em deixeu que el vagi a buscar, ja m'ho sabreu dir.

—Molt bé —li va dir el rei—. Vés-lo a buscar, que aquí t'espero, ben ajagut a l'ombra generosa d'aquesta alzina.

—Si us sembla bé, senyor rei —va proposar en Tirs de l'Orenga—, agafaré el vostre cavall: així en faré més via i no us haureu d'esperar tant.

El rei hi va venir bé i en Tirs de l'Orenga va pujar al cavall i se'n va anar a buscar el sarró, mentre el rei, tot satisfet, s'ajeia a reposar sota l'alzina. Va fer una becaïna i tot. Quan es va despertar en Tirs de l'Orenga encara no havia tornat. Es va fer un tip d'esperar-lo però en Tirs de l'Orenga no es va deixar veure més ni en forat ni en finestra. I aleshores el rei Toni Ladislau II va haver d'admetre sense remei que el trementinaire, que se li havia endut el cavall, l'havia ben ensarronat de dalt a baix.

Bufava un zèfir suauíssim, que imprimia un lleu bellugueig a les fulles dels arbres. La bagassa i l'astroleg havien coincidit a l'hostal dels Malcontents i convenien a considerar que els astres, si així els venia de grat, ja podien predir les calamitats més negres del seu repertori.

De l'ornament femení

Fra Bernat del Morrofort, dit també fra Bernat dels Predicots, perquè era un predicador emblemàtic i carismàtic, una vegada es va des-

penjar amb un gran sermó contra les dones que duïen vestits massa cenyits i arrapats al cos, escotats i sense mànigues, que desdeïen de l'honestedat i el pudor, la discreció i la modèstia, la puresa i la castedat, que eren les virtuts més importants de les dones. El sermó de fra Bernat va fer molt d'efecte i va ser molt comentat.

Una de les persones que van elogiar i aprovar d'una manera franca el sermó de fra Bernat va ser en Vit de les Unces, que cada tarda la solia fer petar amb els seus amics a l'hostal de la Font de l'Arç. Segons en Vit de les Unces, fra Bernat dels Predicots havia dit sobre la manera d'anar vestides les dones, paraules molt ben dites i plenes de seny.

—No comprenc com pots dir això, Vit —li va objectar en Rem del Sabó—, perquè precisament la Pietat, la teva dona, va sempre la mar d'empolainada, amb uns vestits cenyits i escotats que ja pot anar tota sola.

—El cas de la meua dona és a part —va dir en Vit de les Unces—. La Pietat és una dona maca i pleneta, i els vestits d'aquesta mena li llueixen molt. Sí, no és igual, no!

L'olor de la farigola perfumava la tarda de maig, i la ballarina i l'alquimista, que coneixien la fugacitat dels moments suprems, es besaven amb una voluptat intensa i delicada.

Les fins del món

Un dia, en Guiu de les Garses, que a vegades tenia preocupacions i dèries impensades, va preguntar a l'Hug de la Cendra.

—Escolta, Hug, tu que ho saps tot, quan s'esdevindrà la fi del món?

—Quina, la petita o la gran? —va voler precisar l'Hug de la Cendra.

—Com vols dir, Hug? Quantes fins del món hi ha d'haver?

—Dues, estimat amic. Una de petita, el dia que es mori la meua paradigmàtica i entranyable muller, i una de gran, el dia que em mori jo, que suposo —ep! suposo— que encara trigarà.

Les orenetes omplien el capvespre de maig amb els seus xiscles joiosos, mentre el bisbe consolava, tan bé com sabia, la peixatera, afectada d'improvís per un desassossec secret.

La pregària màgica

Una nit de lluna plena, en Met del Sanabre va sentir els passos d'algú sobre la teulada. En Met del Sanabre, que no era pas cap beneit —contràriament al que alguns sostenien sense fonament, probablement obeint els dictats de la mala fe—, va dir a la seva dona:

—Té, ara recordo, avui que fa aquest clar de lluna emblemàtic i recurrent, que quan es va escaure el pleniluni anterior, vaig tornar a casa una mica tard, però tu no hi eres —devies haver anat a fer una de les teves visites al pare Bicornell— i jo m'havia deixat la clau. I per a poder entrar a casa se'm va ocórrer una bona idea, que va anar la mar de bé: em vaig enfilar a la teulada, vaig dir una pregària, em vaig arrapar a un raig de lluna, em vaig deixar anar a poc a poc, lliscant cap avall a través de la xemeneia i vaig venir a parar aquí, al nostre dormitori. Quines coses, oi?

El lladre, que ho va sentir, va decidir de fer el mateix. Va esperar una bona estona, fins que va deixar de sentir soroll, va resar una oració, es va arrapar a un raig de la lluna plena i, és clar, va anar a petar contra el terra del dormitori, masegat, capolat i amb algun os trencat.

En Met del Sanabre se li va llançar al damunt, disposat a atonyinar-lo de valent. Però el lladre el va aturar amb aquestes paraules:

—No cal, no cal que t'hi esforcis, que si ets capaç de dir unes pregàries que facin tant d'efecte, jo no sóc pas prou valent d'intentar res.

La nit era silenciosa, tranquil·la i irreal. En una cambra gòtica, en un tàlem immens de vellut vermell, la reina i el diable feien l'amor amb un sentiment profund, intens i transcendent.

La dona d'en Sanç

En Tirs de l'Orenga i en Sanç de les Teules preniën una copa de ratafia a l'hostal dels Mal contents.

—Vols que et digui una cosa, Sanç? —va fer, després d'una estona de silenci meditatiu, en Tirs de l'Orenga.

—Digues, digues, Tirs —va respondre en Sanç.

—No t'enfadaràs, Sanç?

—Digues, digues, Tirs.

—Doncs que trobo que la Serafina, la teva dona, va massa sovint a les cases dels altres —va explicar en Tirs de l'Orenga.

—Ara que ho dius, potser sí, que tens raó, Tirs —hi va convenir, pausadament, en Sanç de les Teules.

—Potser li hauries de dir que no voltés tant, que es quedés més a casa, Sanç.

—Sí, és clar que sí, Tirs, però quan?

Van fer una petita pausa i van paladejar un glop de ratafia. Van convenir a considerar que era realment una beguda carismàtica i entranyable.

—Vols que et digui una cosa, Sanç? —va tornar a preguntar en Tirs de l'Orenga.

—Digues, digues, Tirs —va fer en Sanç de les Teules.

—Doncs, que a mi em sembla que la Serafina, la teva dona, ha perdut l'enteniment.

En Sanç de les Teules no va contestar. Va adoptar un posat més aviat reflexiu, com si hi hagués alguna cosa que l'intrigués. I el seu company no es va saber estar de preguntar-li:

—Què penses, Sanç?

—Pensava una cosa: si la meva dona ha perdut res, tal com tu dius, què podria ser? Perquè l'enteniment no, que no n'ha tingut pas mai.

La bonior de les mosques i els mosquits, la frisança de les vespes i les abelles, anunciaven un canvi de temps. Però la secretària i el mariner, que sabien que només disposaven d'unes quantes hores per a estar junts, les volien aprofitar fins a l'últim segon.

Cal no deixar-se el cap

En Bros de la Llenya se'n va anar a veure en Just del Rebost a casa seva. En Bros de la Llenya tenia ganes de saber l'opinió d'en Just del Rebost sobre el resultat de les eleccions municipals i el finançament autonòmic: es veu que en Just del Rebost gaudia d'un prestigi mític i paradigmàtic, pel que fa als seus judicis i les seves opinions.

Però en Just del Rebost, que en aquell moment mirava per la finestra, en veure que venia en Bros de la Llenya, es va amagar: tenia por que l'atabalés massa amb les seves dèries i les seves preguntes.

En Bros de la Llenya va arribar a casa en Just del Rebost i va trucar a la porta. La seva dona va sortir a obrir i li va dir:

—Què vols?

—Venia a veure en Just —va explicar en Bros de la Llenya.

—Ara no hi és —va dir la dona d'en Just del Rebost.

—No hi és?

—No, ha sortit i no sé pas quan tornarà —va aclarir la dona.

Però en Bros de la Llenya havia vist el cap del seu amic a la finestra, abans que aquest hagués tingut temps d'amagar-se.

—Molt bé, molt bé —va fer, resignat—, en Bros de la Llenya—. Quan torni, el saludes de part meua i, sobretot, li dius que quan surti a passejar o a fer un volt de sorra, que no es descuidi el cap a la finestra.

Uns castells de núvols, opulents i cotonosos, donaven encara més relleu al blau intens de la tarda primaveral, mentre el rei i la gitana, tendrament abraçats, es prometien amor, si no etern, permanent i durador, per damunt de les conveniències, les contingències i les circumstàncies del moment.

Una bona col·laboració

Un dia, en Perot dels Grills, per coses de la feina o dels negocis —hi ha qui diu que per no veure la dona, la Munda, que sempre rondinava—, se'n va anar a Vilatendrum, un poble petit però pròsper que hi havia a la riba dreta de la conca del Secanell. Hi va trobar algun amic i en va fer molts més ben aviat, perquè eren gent trempada i amants de la bona vida. Van menjar i beure de valent, van riure i plaguejar i fins i tot en van cantar una —més aviat desentonant i baladrejant, això sí. I van convenir que l'endemà ho celebrarien amb una costellada.

—Jo portaré la carn —va fer en Quel de les Cordes.

—Jo les botifarres —va dir l'Hou de les Punxes.

—Jo el vi —va proposar en Rem del Sabó.

—Jo l'amanida —es va oferir l'Hug de la Cendra. I així l'un darrere l'altre.

En Perot dels Grills, és clar, no podia quedar al marge de tots aquells oferiments de col·laboració, tan generosos i espontanis.

—La costellada de demà —va proclamar— serà una costellada mítica i recurrent. I qui sap si les coses no arribaran a sortir de mare i el Senyor del pis de dalt hi tindrà alguna cosa a dir. Per tant, jo m'ofereixo a fer-me càrrec personalment, com a únic responsable, de totes les possibles malediccions del Senyor.

Els ceps ja havien tret els primers brots i els presseguers i els cirerers, les pruneres i les pomeres exhibien l'esplèndida delicadesa de les seves flors blanques i rosades. La sultana i el pirata collien les roses de la vida en un llit de vellut i de seda, que feia una conca tan profunda que tots els cavalls del rei hi haurien pogut beure plegats.

Les sabates

Els nois del raval jugaven a la placeta dels Alls. Ja havien jugat a gepes, a llúcies, al quinzet, a si m'esquitxes et remullo, a violes i violins, al gran barrufeda tot va com una seda, als quatre barrufins tan amables per fora i tan poca-vergonyes per dins, a portes i finestres, a manetes i palanques, a farigola i romaní, a la dona et fa el salt amb el veí del pis de dalt, al pap de Rom beu mistela i ratafia, a agulles i didals, a la taba (joc dit també de l'osset, l'astràgal o el botxí), a qui paga no s'amaga, a àngels i dimònies, a do re mi, ves qui ho havia de dir, fa sol la si que havia d'acabar així, a mongetes i cigrons (un dels jocs paradigmàtics i recurrents del catarisme bigordà, amb una simbologia molt clara i evident però amb una simbòlica més aviat hermètica que ha originat controvèrsies molt aspres i apassionades), a cintes blaves, cintes verdes, cintes de tots els colors, a a la bóta del racó hi ha vi ranci del millor, a vídues desconsolades que no ploren el marit, a fulles i fulls, a espàrrecs verds, espàrrecs madurs, a capvespres serens matins aliens, a qui toca el violí tot ho toca fi, a tantes dones tantes sogres, a taronges i llimones, si no me les vens me les dones, a cara amunt cara avall, a coves i caus, a patacons, a trempar i riure, a llibres sense fulls, a síndries i melons, a qui cau no cau si cau al cau, a passar licor de frau, a tu ho ets més que jo... del que sigui, a si tu hi vas per la dreta jo hi aniré per l'esquerra, a veure-la passar per la placeta, a esperar-la a la sortida, a depèn de qui m'ho digui, a vine, vine, Montserrat, vine, vine al meu costat, i potser encara a algun joc del seu vastíssim repertori, i en aquell moment ja no sabien a quin altre joc jugar. I aleshores van veure passar en Po de la Flauta, que devia venir, amb tota probabilitat, de divagar, sense comprometre's massa, sobre alguns temes eters, amb els seus contertulians habituals. I els vaillets, amb una rapidesa de reflexos

admirable, van decidir tot d'una que ara podrien jugar a prendre les sabates a en Po de la Flauta.

I vet aquí que es van aplegar al peu d'un om altíssim que hi havia al mig de la placeta i, fent veure que no veien en Po de la Flauta, que venia cap a ells, es van posar a mirar el cim de l'arbre amb tota l'atenció. Això, tal com ells ja suposaven, va intrigar en Po de la Flauta, el qual els va preguntar què era que desvetllava la seva curiositat.

—Miràvem, Po, que aquest om és tan alt, que ni vós mateix fóreu capaç d'enfilar-vos-hi —va dir el qui feia de portaveu de la colla.

En Po de la Flauta tenia molt amor propi. I no va poder resistir aquella fiblada tan directa.

—Que no? —va exclamar, escandalitzat (o fent-ho veure)—. Doncs, ara us demostraré el contrari, jo!

I en Po de la Flauta es va descalçar per enfilar-se a l'arbre, però devia notar una punta de lluïssor burleta o malèvola en la mirada d'aquella trepa de vaillets i, en lloc de deixar les sabates a terra, se les va lligar a la cintura amb els cordons.

Aquesta, naturalment, no se l'esperaven pas, aquell esbart de galifardeus.

—Po, per què us lligueu les sabates a la cintura? —li va demanar el que duia la veu cantant—. Deixeu-les aquí terra, i ja les agafareu quan haureu baixat de l'arbre.

—Oh, no se sap mai, no se sap mai! —va comentar en Po de la Flauta—. Qui no em diu que dalt de tot de l'arbre hi ha un altre camí, que faci bo de seguir, eh? I com ho faria, aleshores, sense les sabates?

El dia, part de vespre, ja es començava a allargar d'una manera vistent, i a mig aire de la serra els ametllers més agosarats ja començaven a florir, mentre la papessa i el pallasso es prodigaven mútuament les carícies que solen precedir la comunió perfecta de cossos i esperits.

F r a g m e n t s

Josefina Llauradó

Il·lustració: Rita Culla

La meua hipòtesi referida a l'ésser humà és la següent: si el fenomen és el que coneixem de l'home i el noumen el que no podem conèixer i que tu dius que no és transcendent sinó transcendental, la sensibilitat és allò que partint del noumen embolica els diferents fenòmens que hem estat i arriba fins al que som avui. Això explicaria totes aquestes imatges de diferents passats que tinc la sensació d'haver protagonitzat i especialment les d'aquella vida en què ens vam conèixer.

—M'explicaràs la història?

—Només en conec fragments.

Conversa al despatx 313 de l'edifici d'Humanitats de la UNED

Quan el pare tornà a prendre muller no em va agradar. Abans d'acabar l'any n'estava ben penedit. Va emmalaltir: jo el veia trist, amb el cap cot; als matins ja no xiulava satisfet mentre contemplava el termenal de la hisenda... Mai vaig poder estimar la meua madrastra ni els seu dos fills: feréstecs com una mala cosa, eren de manera rudes i caràcter desdenyós. No parlaven, no m'adreçaven la paraula, només em sotjaven amb una guspira de fosc al fons de les pupil·les. En morir el pare, un dia, quan tornava de la font, el fill gran em va forçar. Mentre ho feia, el sentia riure's de mi, del meu esforçar-me endebades per alliberar-me de les manotes gruixudes i greixoses amb què em garfia. Es va fer fosc de cop mentre el sentia obrir-se pas a través del meu cos, mentre m'esbancava. Però la imatge d'un oceà llunyà, blavíssim, m'inundà de llum: vaig veure un vaixell de buc poderós proa a llevant; una sirena amb un cargol marí a la mà per mascaró; un braç colrat agafat al cordam; pau, benestar, la sensació d'un somriure...

El somni s'esvaï com un borriçó de neu en tocar la falda tèbia de la terra. Ell aconseguí el seu propòsit, el vaig escopir amb feresa, em bufetejà. S'incorporà lentament, amb delectança, amb la mirada plena de gaudi. Vaig acarar el seu esguard, no tenia por de res, ¿quina altra cosa podia perdre, potser la vida?

Va allunyar-se d'aquell indret deixant-me allà, estesa, amb els cabells esbutllats damunt la catifa boscana i la brusa esquingada. Ni tan sols va tenir la delicadesa de posar-me bé els enagos, d'abaixar-me les faldilles. Vaig sentir els ocells fugir xisclant per entre la ufana dels arbres; una papallona d'ales blanques i negres va passar voleiant i es va perdre enllà

en el sotabosc ombradís; amb les puntes dels dits vaig acariciar una mata lleugera de belluguets; no belluguejaven... fins i tot el sospir del vent s'havia aturat. El bosc de tan callat semblava mort. Vaig pensar en el pare i vaig plorar.

Em van vendre. Un desconegut se m'emportà, no l'oblidaré mai. Era bru, molt bru, fosc, negre. La negror li eixia de l'avenc obscur de l'ànima i li embrutava la pell, li ensutzava el rostre. La nit abans m'havia fet objecte de la seva violència: vaig notar el seu esguard gèlid, la mirada plena de fel i, tot seguit, va caure damunt meu. Em vaig debatre, li vaig clavar dents i ungles, cops de genoll i puntades de peu. Vaig mirar de fugir però ell m'encalçà i m'aconseguí. Després d'embrutar-me amb la seva natura borderissa, per punir-me, m'escaldà els peus amb oli bullent.

Vaig fer un viatge molt llarg i lligada al fons d'un carruatge atrotinat que podia, amb el cap emboirat, despertar però allunyada de la realitat, distant. Vam arribar a un port: el cel clar, l'olor salabrosa de l'oceà, els crits de les gavines i dels gavians, tot plegat em reconfortà. Em van empènyer per una passera de fusta humida i vaig embarcar dins d'un galió que havia de salpar. Una miloca empolainada i estufadissa, passant pel meu davant, m'assenyalà amb l'extrem del vano que subjectava amb mà blanca plena de joiells. El seu acompanyant s'adreçà a l'escarceller que em vigilava i, amb altivesa, li donà argent. Ell m'ordenà que els seguís. Tremolosa, vaig començar a caminar darrere aquella parella. Estava esporuguida, semblava un cervatí perdut en un bosc obscur a frec de la hivernada.

Èrem en ple dia a alta mar, l'atzur resplendia i la nau forejava amb el vent a favor. No sé què havia fet malament o en què havia desobeït els meus amos, però la dona i el seu amant m'havien lligat a una post de fusta i m'havien esquingat la roba per castigar el meu capteniment. De sobte, vam sentir corre-disses per coberta, un grum badà precipitadament la porta del recambró: "Pirates!", cridà, i fugí com un esperitat. Tot el vaixell trontollà. Crits i planys, gran terrabastall! Els dos servents que em custodiaven no sabien què fer. Jo tenia el cor encongít i tremolava amb igual tremolor que una mata de pulsàtil·la quan la sacseja el vent.

De sobte, la dona féu un crit i anà cul arrere fins

al fons del recambró. El seu amant, atemorit, caragolà un renec. Vaig girar el rostre per veure què passava. Un home alt i prim davallava el parell de grons que ens separaven del nivell de coberta. El veia a contrallum: cames llarguíssimes; pantalons foscos amb els camals entaforats dins d'unes botes negres, camisa blanca oberta pel pit amb les mànigues arremangades... Subjectava fortament un sabre: vaig reconèixer aquell braç, la mà fermada entorn l'empunyadura. Dos pirates armats l'escortaven. Seguint una indicació donada tan sols amb la mirada s'emportaren els meus escarcellers.

Ell deposà l'actitud amenaçadora i vingué cap a mi. Vaig amagar el rostre entre els braços, no podia acarar-lo. El tenia tan a prop que podia copsar l'olor del seu cos, la cadència pausada del seu respir... Vaig saber que no em faria cap mal. Amb molta suavitat m'acaronà un braç; m'agafà un floc de cabells, l'enlairà i el deixà caure. Sense dir un mot començà a deslligar-se. Em vaig desmaiar.

En obrir els ulls, vaig veure el somriure bonic d'una dona pigada abocada damunt meu. Tenia uns ulls com dues maragdes, els pòmuls marcats i la pell molt fina. Duia els cabells vermells recollits en una trena llarga que començava a esborrificar-se. Anava vestida amb una camisa blanca tota calats i randes: els pits rodons i abundosos se li perfilaven sota la roba. Semblava dolça i acollidora, cercant protecció vaig abraçar-la. Tingué cura de mi, m'oferí vi calent i pa tou amb formatge. Em va curar els peus i em deixà reposar fins a la vesprada.

Quan vingué a desvetllar-me, portava un abillament de vellut i seda fosca que cruixia cada vegada que feia una passa. M'acompanyà dins d'un recambró obscur. Mercès a la claror esmorteïda d'una llàntia d'oli vaig veure un llit alt amb edredó de plomes i un bagul amb serratges. Un estol de serventes cofades abocaren aigua i perfum dins d'un gibrell d'aram. Em van despullar de la roba esparracada que portava i em van ajudar a banyar-me. De seguida vaig notar un petit corrent d'aire, com si algú hagués obert una finestra al meu davant. Vaig tenir la sensació d'un ulls resseguint-me el cos, palpant-me la pell amb suau delectança: era ell. Vaig rebre aquelles carícies com rebria la besada frescal d'un vent boreal.

En acabar la banyada em van eixugar el cos i em vestiren amb una camisa llarga que havia d'alçar amb les puntes dels dits per tal de no trepitjar la vora

brodada. M'ajudaren a enfil·lar-me al llit i m'acotxaren..., es van endur la llàntia que titil·lava. Vaig quedar sola, a les fosques, el vaivé de la nau em bressolava. Vaig imaginar miríades d'estels enllumenant la foscor del firmament; la carícia de la brisa atlàntica; sirenes de llargues cabelleres daurades assegudes a la gropa de monstres marins...

Algú va obrir la porta: era ell. Alguna cosa m'alertava de la seva presència. Es va asseure a l'espona i m'agafà la mà, la besà tendrívola. "El mar me l'ha tornada", repetia en veu baixa una i una altra vegada. Plorava: la calidesa de les llàgrimes m'humitejà la pell.

Em va portar a casa seva, a Leiden. Passava els dies sense fer res en companyia d'una majordoma, un criat i un parell de minyones rodones de galtes, tant o més joves que jo. Ell venia, sojornava uns dies i se'n tornava. On? No ho sé. No ho vaig preguntar mai. Dormíem en cambres contigües, una porta pesant ens separava, sempre estava badada: li agradava veure com dormia. Mai em molestà, però. Les nits de tempesta venia a la meva cambra i em preguntava si tenia por, si estava espantada. Li deia que no, però ell s'asseia al costat del llit i m'agafava la mà. El matí quan obria els ulls encara era allà, despert, vetllant-me. El primer Déus vos guard era el seu somriure melangiós. Quina mena de dissort li tenallava l'ànima?

De mica en mica, vaig adonar-me que tan sols era feliç quan ell era a casa. Quan se n'anava, glatia desitjant que tornés. Una nit, enmig del silenci vesperí, van trucar imperiosament a la porta. Em despertaren el remor de passes freturoses sobre l'empostissat de fusta i les imprecacions de la majordoma. Em vaig alçar del llit i vaig treure el nas per la porta que donava al passadís. El duien entre dos homes, el criat i un altre, el metge i la majordoma obrien la comitiva. El van portar a la seva cambra. Quan vaig sentir que els homes se n'anaven vaig entrar-hi de puntetes: l'havien ferit al costat. Li vaig posar les mans damunt la ferida i quan les vaig voler retirar, ell, fent un esforç, obrí els ulls i em féu un somriure. Aleshores, me les va agafar fort i les subjectà damunt l'embenatge. Vaig mirar la majordoma que era asseguda a tocar del malalt, amb els ulls plens d'anhel li vaig dir que jo el vetllaria aquella nit.

Ens vam fer amics, tot sovint ens enfilàvem a la murada que envoltava la casa i vàiem els vaixells que fondejaven. Em parlava del seu Noordzee, m'expli-

cava llegendes marines, em contava com era la vida al mar... Una vegada em portà a una granja i vam veure com naixia un vedellet. Vaig entendre-me. El baf de l'estable, els atuells deixats aquí i allà, la mirada amatent de la vaca i la seva sol·licitud joiosa cap al menut que jeia indefens al seu recer, tot plegat em va fer pensar en la meua vida al mas, a casa del pare, i els ulls se'm van omplir de llàgrimes: era la primera vegada que el meu pensament volava enrere.

Ell s'adonà que alguna cosa em passava i ja fos perquè no li agrada veure'm trista o perquè em volia feliç i riallera, va obrir les portes de la casa que tenia a Amsterdam. Agafats de la mà, anàvem d'estança en estança, jo ho resseguia tot amb els ulls rodons, oberts, plens d'il·lusió, em sentia com una criatura que hagués pogut entrar dins del palau d'una rondalla. Parlava de fer un ball, un sopar, una festassa, de joies i vestits, de fer-me un retrat... Mentre enraonava em feia giravoltar i les faldilles se m'inflaven. Èrem al peu de l'escala, rèiem com dos infants ingenus en ple joc, aliens a la dissort que la vida ens preparava. L'esguard se m'enfilà un a un pels esglavons fins arribar al replà. Penjat a la paret més amunt de la balastrada hi havia un retrat. Era una dona molt bella: pell de neu, ulls de cel, cabells d'or filat... Tenia el fràgil aspecte d'una nina de porcellana. Els ulls se'm van negar en veure com ell la mirava. La bombolla màgica, iridiscent, que ens embolcallava, acabava de fondre's.

Vaig agafar por, vaig témer l'aparició de la dama del retrat. Sabia que ell l'estimava. Aleshores li vaig demanar que em deixés tornar a la meua terra, al seu costat jo ja no hi tenia estada. Tant i tant vaig insistir, tanta tristor hi havia a la meua mirada, que a la fi hi va accedir. Em donà diners i escorta i, uns dies abans de la meua partença, s'embarcà. Ni un trist mot de comiat segellà el nostre adéu.

Si alguna vegada, enmig del malastruc, havia somiat deixar-me bressar per la dolçor de la terra que m'havia vist néixer, mai el desencís fou tan pregon. Només cal una paraula per adjectivar tot el que els ulls veien: desolació. Fam, misèria, nens amb bubons, els bladars cremats, morts arreu de la regió i, de rerefons, el plany llastimós de les campanes. A casa, la madrastra agonitzava. Els seus fills, coberts amb cassigalls, jeien embrutits per terra davant la

llar de foc que ni tan sols fumejava. Vaig anar al bosc, despullat per tales massives, fins i tot havien tallat els arbres d'aquell racó de paradís que el pare m'havia donat, en vida, només a mi. Amb els ulls plens de llàgrimes vaig caminar per aquell erm, una passa darrere l'altra, pensant que tot plegat era un malson, però sabent que era la faç més cruenta de la vida.

Enmig d'aquell paisatge dantesc, asseguda en una codina hi havia una figura fosca i menuda que mirava al cel. Lentament, m'hi vaig atansar. Era la Marieta, la bona dona que la gent de la contrada tenia per bruixa. Em vaig asseure al seu costat i li vaig agafar la mà: de petita quan l'anava a veure sempre em donava pa amb mel. Em va mirar i va sentir la tristor que duia al fons de l'ànima: "Què hi fas, aquí?, torna amb aquell que estimes". No va dir res més, cap altre mot, cap altra paraula tornà a quedar absorta contemplant la boira que bufalleva.

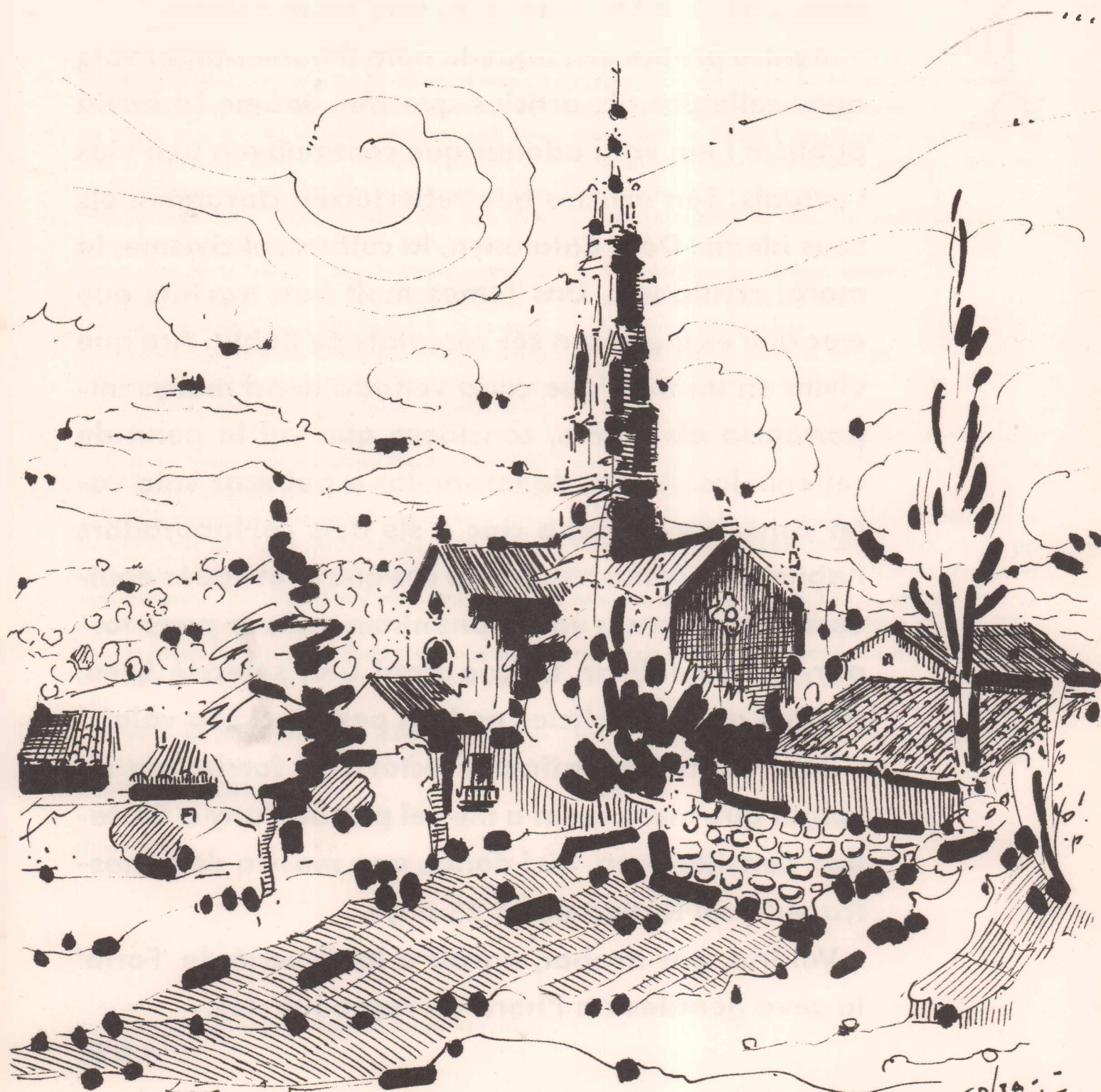
Quan vaig tornar a Leiden ell no era a casa. Cada dia m'asseia al mur per ser la primera a albirar la silueta de la nau que recalava. Però el no-res perfilava l'horitzó. Va passar l'estiu, la tardor, l'hivern..., i jo l'enyorava. Amb els primers esclats de llum vernal vaig renovellar esperances. Amb el cor alegre i saltadís, dia rere dia, tornava a asseure'm a la murada per espisar el seu retorn. Però passava el temps i el Noordzee qui sap per quines latituds sallava. De mica en mica vaig anar perdent les esperances, em marfonia: ell no arribava. Vaig emmalaltir. La majordoma em cuidava. "Per què no torna?", preguntava enmig de la febrada. "Només el vaig veure així una altra vegada, fa molt anys. Era jove i estava enamorat, ella no l'estimava. Li agradaven les festes, els luxes, la frivolitat, ell tot li ho consentia: era una nena aviciada. Va quedar embarassada i no volia el fill, semblava una orada: anava d'aquí cap allà, frissava per tot perdia els estreps, cridava... Ell no sabia què fer per fer-la feliç. Un dia, sense més ni més, va fugir de casa. La van trobar al riu, morta, ofegada. No he vist mai plorar ningú com ell va plorar-la. Després, se'n va anar amb el cor buit i la mirada extraviada. Aquesta vegada vaig veure el mateix desvari a la seva mirada".

Vaig morir aquell hivern. Tot això va passar el 1648. Una part de mi encara està asseguda en aquell mur esperant el regrés de la nau pirata.

Jaume Rafanell

Articles de fa 25 anys

(Castellar, 1975)

A. CO / 1A -
1984

Amb motiu del 50è aniversari del setmanari 'Forja' em van demanar un article glossant la personalitat de Mn. Jaume Rafanell i Vilalta, que en va ser director del 1975 fins al 1981.

Jo havia mantingut durant uns anys una ferma amistat amb Mn. Jaume, a qui veia cada setmana en lliurar-li l'article per a 'Forja' que ell m'havia demanat. Sempre xerràvem una bona estona.

Mentre preparava aquella nota d'homenatge, vaig anar rellegint els articles que Mn. Jaume hi havia publicat i em vaig adonar que continuaven ben vius i actuals. Són articles que reflecteixen clarament els seus ideals: Déu, Catalunya, la cultura, el civisme, la moral cristiana... Uns temes molt ben tractats que crec que es mereixen ser rescatats de l'oblit. Ara que vivim en un món que cada vegada dóna menys importància als valors, considero que val la pena de rellegir-los. Abans de tornar-los a publicar vaig voler consultar-ho amb cinc o sis dels col·laboradors habituals d'ARTILLETRES, no fos cas que jo estigués equivocat. La resposta va ser unànime: valia la pena tornar-los a publicar, ni que sigui una selecció breu, perquè aquells articles no han perdut el seu valor.

Aquí els teniu, estimats lectors. Al fer la tria he volgut que mostressin a més el pas de l'any a Castellar. Constitueixen, així doncs, una mostra de la nostra vida col·lectiva de fa 25 anys.

Voldria, per acabar, agrair a la direcció de 'Forja' la seva gentilesa a l'hora de reproduir-los.

J.R.R.

Quedeu-vos amb nosaltres... La fe compromet

Una vegada dos homes, amb posat trist, anaven de camí. Se'ls hi ajuntà un vianant i encetaren la conversa. A l'arribar al poble li diuen: "Quedeu-vos amb nosaltres que el dia ja declina". I entrant a l'hostal el posaren a taula. I diu la història que tot llescant el pa el varen reconèixer. Era el Senyor!

Tinc la mateixa impressió. Com si fent camí a Castellar percebís el vostre convit: "Quedeu-vos amb nosaltres". I cortesos, m'acceptéssiu a casa vostra.

Cal, però, que ens reconeguem en la fracció del pa. Perquè venim a conèixer-nos i del reconeixement recíproc deu florir-ne l'amistat. El diàleg, el nostre i el de Déu, pressuposa l'amistat. Sant Vianney, rector d'Ars, deia que "hi ha fe si hom parla amb Déu com si parlés amb un home". Cal que sigui així.

Avui, tal vegada, es dirà per les cases de la vila: "Tenim rector nou!" Però no sabeu pas amb quin ànim ve a casa vostra el nou rector. Amb temor i tremolor, com diu la litúrgia. I no n'hi ha per menys, ja que l'ofici de predicador de la paraula de Déu, el presidir i celebrar l'Eucaristia enmig de la comunitat, l'educar dia rere dia la vocació de cada cristià fins assolir la maduresa cristiana, és feina onerosa —i ensems agradosa— per les febles espatlles d'un sacerdot.

Cert que venim amb el bagatge d'una experiència no gens menyspreable apresada en els batzacs de la vida enllà de la comunitat diocesana. Per això sabem prou bé que el cor de l'home arreu batega igual. No serem, doncs, estranys al que hi hagi en cadascú de sana humanitat. Els treballadors, els infants i els joves, els pares de família, els malalts, les religioses i fins els artistes de la vila dels quals n'esperem un alè de vida i de bellesa, deuen ser nineta dels nostres ulls.

Tant de bo aprenguem a ser fidels servents d'aquesta ja entranyable comunitat de Sant Esteve de Castellar del Vallès.

Déu ho faci.

(19 abril 1975)

En un altre indret d'aquest exemplar, hi ha recollides unes notes de la conferència donada per Mn. Dalmau, dissabte passat a l'Ateneu. Els assistents semblaven força enterats de la problemàtica del temari: la incidència de la fe en la vida pública. O dit més clarament, la fe en la vida política del nostre entorn. Tanmateix hem sentit dir: "No barregem la religió amb la política!" És cert, però massa sovint s'instrumentalitza la religió per a fornir moviments i actituds de dubtosa política.

Com sigui que tot home és sociable, el cristià no deu desentendre's de la pròpia comunitat. Cal, certament, no diluir, no confondre, no deixatar. El cristià cal que sigui ferm en la fe, i com més i millor la visqui, més se sentirà compromès per a treballar en les realitats de la vida dels seus germans, dels conciutadans.

El cristià, home de Déu, dirà amb Isaïes:

"Cal deslligar les cadenes injustes,
cal desfer els nusos del jou
i alliberar els oprimits;
repartir amb el pobre el meu pa,
fer entrar a casa els miserables..." (Cap. 58-59)

El cristià participarà en aquelles organitzacions que promoguin els valors de l'home, la justícia, la veritat, la pau, el pa.

Tenim fe en Déu. Tinguem fe en l'home. Un dia serem preguntats irremissiblement: "Què has fet pel teu germà?" Per això cal mirar amb tot respecte el sacerdot colombià Camilo Torres, allistat i mort en la guerrilla com a única solució, creia ell, per alliberar el seu poble del jou dels cacics del país. I en un altre estil, l'actitud passiva però enormement positiva de Mn. Lluís M. Xirinacs amb les seves vagues de fam. O la de tants cristians i no cristians que es juguen la vida pel germà.

(3 maig 1975)

N de la R.:

Aquest va ser el primer article que Mn. Jaume Rafanell va publicar a *Forja*.

On són els literats cristians? L'amistat

Aquesta era la pregunta que es feia el Sr. Cardenal en l'homilia pronunciada en la festa de la Mare de Déu de Montserrat. "On són els literats cristians? On són els artistes i els poetes, els tècnics i els científics, que, vivint la fe cristiana, malden per fer-la present i viva en la nostra cultura renascuda?"

Certament, cal també avui, entre nosaltres, la reconciliació entre la fe cristiana, de sempre arrelada en el nostre poble català, i la cultura catalana. Perquè els moments decisius de la nostra història foren sempre presidits, més encara, impulsats per grans figures que a la seva catalanitat hi resplendia la seva fe cristiana: Ramon Llull, Raimon de Penyafort, Ausiàs March, Verdaguer, Alcover, Ruyra, per assenyalar només els literats. La presència de la fe religiosa era viva en el cor i en la ploma o la paleta dels nostres artistes.

Amb tot, avui moltes coses han canviat. Les obres culturals i artístiques, que tant influeixen en la ment i els costums d'un poble, porten un altre signe. La barroeria i l'ateisme més descarnat, informa la nostra vida cultural.

I amb tot, Catalunya avui manifesta una puixança fruit de la nostra força i invencible personalitat. És, doncs, un fet que hem d'admetre que els nous corrents espirituals ja no són informats per l'esperit i per l'ànima cristiana. I, per tant, hem d'acceptar les diferents i plurals cultures i llenguatges que enriqueixen els pobles.

El Sr. Cardenal, davant la situació del nostre poble en aquest moment en què torna a prendre consciència de si mateix, proposa aquestes tres actituds per als cristians:

—Tingueu una actitud de simpatia davant tots els corrents culturals d'avui.

—Tingueu amb tothom una actitud de diàleg dins d'un clima sincer de llibertat.

—Feu acte de presència, noble i coratjós, ple d'iniciatives i creativitat.

En tots els camps del pensament humà podem descobrir-hi fragments de veritat i de bellesa.

Un dia Jesús i els apòstols, diu la llegenda, feien camí. I trobaren un gos mort. Els apòstols li digueren: "Mestre, quin fàstic aquest gos mort". I Jesús els digué: "Sí, però mireu quines dents tan blanques!"

(14 juny 1975)

Aquests dies la litúrgia ens fa llegir la història dels primers reis d'Israel: Saül, Jonatan, íntim amic de David. En el cor de Saül hi nia-va una fòbia profunda contra el jove David. Jonatan comunicava a David les intencions malèvols del seu pare. Però en el clima rústic i d'arravatament de la cort del rei Saül, floria l'amistat entre Jonatan i David.

Un dia es decidí la batalla entre els israelites i els filisteus. I a la ratlla mateixa del combat moriren Saül i el seu fill Jonatan:

"La glòria d'Israel sobre les teves altures jeu occidà.../Muntanya de Gelboé, ni rosada ni pluja/caiguin sobre vosaltres, muntanyes malastrugues.../Saül i Jonatan, amables i encantadors,/ni en la vida ni en la mort no es van separar.../Filles d'Israel ploreu per Saül/que us revestia de púrpura i lli finísim.../Oh Jonatan, per la teva mort estic atuït,/estic angoixat per tu, germà meu, Jonatan!/M'era molt plaent,/el teu amor m'era meravellós, més que el de les dones..." (II Sam. I)

Veritablement, avui són escasses les amistats veritables, íntimes i clares. No hi ha temps per a compartir l'amistat. Hom presumeix que molts es llen- cen enllà de les carreteres perquè s'oblidaren de dir-se paraules d'amor, o no saben compartir amb els amics la més bella estona en la penombra acollidora d'una sala d'estar.

Els antics escrigueren força sobre l'amistat i entre ells hi ha il·lustres amics. Sèneca, tan experimentat en la vida social i cortesana de l'imperi romà, ens avisa: "Pensa molt de temps si algú ha de ser admès en la teva amistat. Un cop t'ha plagut de decidir-ho, accepta'l amb tot el cor i parla-li amb tanta llibertat com a tu mateix" (Epist. III).

I el pare Gracián sentència que "no hay desierto como vivir sin amigos. La amistad multiplica los bienes y reparte los males; es único remedio contra la adversa fortuna y un desahogo del alma" (Or. man. 158).

Per això, el bon David es plany per la mort de l'amic: "Oh Jonatan, per la teva mort estic atuït,/estic angoixat per tu, germà meu, Jonatan!"

¿Què no hauria dit la finíssima ànima de David davant la mort de Jesús quan "tots els deixebles, abandonant-lo, van fugir"?

(5 juliol 1975)

La vida barata

Hi ha fets al llarg de la història que són exemplars, paradigmàtics. La Bíblia ens explica un que ho ha sigut i ho és encara, d'exemplar: la història del vedell d'or.

Diu que el poble, veient que Moisès trigava massa a davallar de la muntanya on havia anat per rebre de les mans de Déu les pedres de la llei, s'aplegà entorn d'Aaron i li digué: "Au! fes-nos un déu que vagi al davant nostre". Aaron els digué: "Arranqueu les arracades d'or de les orelles de les vostres dones i porteu-me-les". I les portaren a Aaron. I les prengué de les seves mans, les manà fondre i en modelà un vedell de fosa. Llavors digueren: "Aquest és el teu Déu, Israel, el qui t'ha fet pujar del país d'Egipte". Aaron, en veure això, li bastí un altar al davant i anuncià: "Demà és dia de festa a Jahvé!"

Sembla que tota la història dels homes ha discorregut una mica a batzegades. No diem res de nou si afirmem que el nostre temps està situat en una d'aquestes cruïlles que donen un tomb fonamental al curs de la vida dels homes. Religiosament pensant, la situació cultural —de tota l'àmplia gamma de la cultura— és una situació que mena a un cert ateisme. Són tantes les desvaloritzacions que estem experimentant i sofrint, que fàcilment estem temptats a bastir-nos un vedell d'or i de fosa que supleixi o suplanti "el Déu dels nostres pares".

Repareu la falta d'interioritats dels homes d'avui. Tot és superficial, sense ànima, tot es mou a flor de pell, tot són acudits i esports. Ja Kavafis, el poeta grec, ens avisa:

"I si doncs no pots fer la teva vida com la vols/això almenys procura/en tant que puguis: no l'abarateixis/amb massa contacte del món/amb molts moviments i converses..."

Mireu l'abaratiment de les formes tradicionals en l'expressivitat de l'amor. Observeu la minva de les vocacions religioses. Comproveu la força de les ciències molt per damunt de les humanitats ("Menos latín y más deportes", digué un personatge oficial del país). Les ideologies canviant a cada tombant de la història recent ens provoquen i desorienten.

És un fet que no podem amagar: la cultura actual ens provoca. Diríem que l'home avui s'ha de deixar interpel·lar, criticar, per la ciència dels dies en què vivim. Hem d'assumir valerosament les noves formes de vida i de pensament. Les expressions de la fe poden, han de prendre, noves formes vitals sense arribar a recollir arracades per fondre'ns un vedell d'or.

Seguim el consell del poeta: no abaratim la nostra vida ni la nostra fe. No tenim res més que sigui, de veritat, més nostre.

(23 agost 1975)

El cristià i la política

Una de les arts més nobles i, alhora, més difícils, és l'art de la política. La història ha infantat autèntiques llumeneres d'homes polítics que construïren el propi país i, fins i tot, ordenaren i marcaren el curs de la història. Recordem Moisès, el senat romà, Justinià, Innocenci III, Carlemany, Napoleó... L'eficàcia prové, més que res, de la intel·ligència. La força acaba sempre diluint-se en el no-res. "Les armes s'inclinin davant la raó", deia Ciceró.

Avui el regiment dels afers públics correspon a tots els ciutadans: prendre part, activament i lliurement, en l'establiment jurídic de la comunitat política, en el govern de la nació, en l'elecció dels governants. Els ciutadans no poden ni deuen dimitir del dret i del deure de pensar, de parlar i de votar pel bé de tots. El cristià ha de ser conscient que tot càrrec polític està al servei dels homes, malgrat que hom se serveixi de la política per al propi servei.

Però, perquè la cooperació dels ciutadans responsables sigui eficaç en la vida pública, cal un estatut de dret positiu que organitzi eficientment els drets de cada ciutadà per a intervenir en la vida pública.

Tota l'organització social va ordenada a propulgar la realització de l'home. Però tot home ha d'intervenir en aquesta organització. Vivim un temps en què al·legant el bé comú, s'imposa una restricció excessiva als drets naturals de l'home. Fóra, tanmateix, inhumana la limitació permanent de l'ús dels drets i els deures de cada ciutadà o grups de ciutadans que proposen noves formes polítiques al servei honest i noble de la comunitat. No pretextem carismes extraordinaris, que Déu no elegeix persones determinades pel regiment de la cosa pública, ja que no és aquest l'obrar de Déu. El que val és la intel·ligència, la cultura, el sentit de la història, el coneixement de la pròpia comunitat, la fortalesa física, les qualitats de prudència, temperança, justícia i fortalesa moral.

Sempre hem admirat els homes públics que han construït el seu país amb autèntica visió de governants del present i del futur del seu poble. Homes de tremp, tanmateix, que no vacil·laren a cedir el lloc quan el poble els ho demanà legítimament: Churchill, Adenauer, De Gasperi, De Gaulle...

Nosaltres, cristians, nosaltres, ciutadans, siguem-ne conscients del nostre deure de treballar pel bé del nostre poble, amb dret de dir, amb dret de votar, amb dret, si fos el cas, de governar.

Juvenal, poeta llatí, ens explica que els plebeus romans, endropits i viciosos, en temps de l'imperi romà, tan sols freturaven pel pa i els espectacles.

No siguem d'aquests!

(30 agost 1975)

On és la festa?

Obrim el programa de la Festa Major de Castellar i topem amb la Trinca. Diuen que fan riure molt. Allà on van, tot queda ple. I, malgrat les dues-centes cinquanta pessetes que val l'entrada, sembla que l'envelat s'omplirà.

Ja va bé. La gent vol ser feliç. I sembla que per ser feliç s'ha de riure. És natural. Déu ens ha fet per ser feliços.

Davant la meua finestra un estol d'orenetes blanques i negres, esbojarrades, xisclen i volen amarades del tebi sol del matí. El goig instintiu de la franca llibertat per l'aire i el cel els fa bategar el cor minúscul i frèvol. Ja ho diu la Bíblia: "Déu digué: damunt la terra volin ocells per tot el firmament del cel. I Déu se'n va alegrar!"

Tothom vol ser feliç, és clar. Tota la història dels homes i de les dones és una aventura a la recerca de la felicitat. I, quan la humanitat ha aconseguit, per sempre, el goig ple de la vida? Tal vegada d'una forma escadussera ara aquí, ara allà. Però és ben cert que la nostra història és un caramull de plors i de tristesses. I volem la joia, com l'infant va a la percaça de la florida papallona. De vegades, la joia ens floreix al palmell de la mà i, en un recolze de la vida, se'ns escapa o se'ns marceix.

Cert: hem nascut per a la joia. Però repara, lector amic, que hi ha plaer i hi ha joia. El plaer és la felicitat del cos, la joia és la felicitat de l'ànima. El plaer sacia la gana, però provoca de seguida fam de més plaer. La joia és tota de l'ànima, és de l'esperit. No mor mai. Cal acollir-la quan passa. Recordo una bona dona que cada divendres acollia un pobre —quan temps era temps, passaven "els pobres" pels nostres carrers i cases— i li rentava els peus i "el pobre" dinava escudella i carn d'olla. El mendicant sentia el plaer del brou saborós, però aquella bona dona exultava de joia. És allò dels savis i entesos i la revelació als petits de què ens parla l'evangeli de Sant Lluc.

El plaer —estimar, ballar, cantar, riure, jugar, córrer...— és un do de Déu per assaonar el camí de la vida. Però cal no parar-se i anar a la recerca de la joia veritable que no està ni en les persones ni en les coses, sinó en si mateix. Déu és la joia. Si cerques Déu, el trobaràs amb la joia.

Agraïm el plaer de la festa. Que la joia, però, ens ompli l'ànima i el cor.

(13 setembre 1975)

La llengua de l'Església de Catalunya

Des de fa pocs mesos, els documents eclesiàstics d'arxiu i partides seran redactats en la llengua catalana. Almenys en la diòcesi de Barcelona, per ara.

Aquest decret del cardenal Narcís Jubany, és la resposta a una carta oberta de 306 sacerdots on es demana que la llengua oficial dels documents, registres i publicacions de l'arxidiòcesi, torni a ser el català. L'Església, a Catalunya, sempre havia escrit els seus documents en català. Començà a fer-ho en castellà a partir d'un decret del govern espanyol allà a mitjans del segle passat.

Oferim el text de la carta de súplica que hem esmentat:

"Els signants, sacerdots de Barcelona, agraïm públicament la vostra actitud favorable a la llengua i a la cultura catalanes, que heu manifestat en diverses ocasions. Volem agrair també la clara presa de postura dels bisbes de Catalunya en la seva darrera declaració.

"Això, i la campanya actual per la normalització del català, deixa al descobert un problema que demana una solució ràpida: el fet que, amb la pràctica desaparició de l'ús del llatí, la llengua oficial escrita de l'Església de Barcelona és ara el castellà. En castellà són escrits els decrets, els nomenaments eclesiàstics, els comunicats oficials, els llibres sacramentals, les actes i sentències judicials i fins i tot la *Guia de l'Església*, el *Butlletí oficial de l'Arquebisbat* i el *Full Dominical*.

"Aquesta situació era més explicable quan l'Església catalana depenia estretament de la Corona espanyola i estava subjecta a ella en aquestes qüestions administratives. Ara, en canvi, ja no es pot sostenir.

"La llengua pròpia de l'Església de Barcelona ha de tornar a ser el català en tots els nivells, sobretot en els documentals i ens els de comunicació, tal com ho és ja en la litúrgia, tot i admetent sempre totes les traduccions a altres llengües que es vegin pastoralment aconsellables.

"Li preguem amb tota insistència que vulgui prendre les mesures oportunes per normalitzar com més aviat millor aquesta situació anòmala. Ho demana el bé de la nostra Església i del nostre país".

Afirmem que l'Església catalana de base sempre s'ha mantingut fidel al seu poble i a la seva llengua, qualsevulla que hagin sigut els daltabaixos que el país ha sofert en el passat i en el present.

"Ens alcem tots dos
en encesa espera
el meu poble i jo".

(20 setembre 1975)

Antígona, sempre

Diu en que els estudis d'Humanitats —l'estudi i el coneixement de les grans obres i de les llengües clàssiques— es negligeixen i van desapareixent de les aules dels nostres estudiants. Veus sàvies se'n lamenten i ho denuncien per la trista pobresa en què caurà progressivament la nostra societat. La cultura no es mesura solament per la ciència matemàtica, física, espacial. Els autèntics savis matemàtics, físics, espacials, recorren en les hores de lleure i de soledat a llegir i meditar les paraules dels grans humanistes de totes les èpoques.

Quan Pau VI va demanar gràcia de perdó, es recolzà en la pietat cristiana (“Déu manifesta la seva omnipotència perdonant i tenint misericòrdia”, dèiem en l'oració de diumenge passat) i en la saviesa i experiència apreses en la història i tradició dels grans clàssics de tots els temps. Quan Pau VI es presentà a l'ONU, fa alguns anys, declarà: “No tinc altre títol per venir aquí que ser un expert en humanitat”.

En moments greus, personals o col·lectius, és bo acudir als “experts en humanitat”.

Ultra els llibres sagrats, hem rellegit altra vegada una obra de teatre, la més clàssica de tots els temps: *Antígona*, de Sòfocles. Una obra que, en els dos mil cinc-cents anys passats des que fou escrita i representada, mai no ha perdut actualitat, sempre ha estat bategant en el cor de la història. Les paraules d'Antígona davant el rei i oncle Creont, “prenen un to d'allò que és plenament humà, irreductiblement lliure i digne.” (Riba).

El diàleg entre Creont i Antígona, ajupida davant el rei, és impressionant. Els “experts en humanitat” saben de memòria aquest diàleg insuperable:

CREONT: [...] Però devastant aquesta terra, l'altre la defensava.

ANTÍGONA: Malgrat això, Hades vol les lleis iguals.

CREONT: ¿Però no pas que l'home de bé tingui la mateixa sort que el roï?

ANTÍGONA: ¿Qui sap si sota la terra és això la pietat?

CREONT: No, l'enemic, mai, ni quan és mort no l'estimaré.

ANTÍGONA: No he nascut per a compartir l'odi, sinó l'amor.

CREONT: Doncs vés sota terra i, si et cal estimar, estima els morts; però mentre jo viuré no em farà la llei una dona. (v. 518-525).

Veritablement, l'omnipotència de Déu es manifesta perdonant i tenint misericòrdia. O, com diu Antígona: “No he nascut per a compartir l'odi sinó l'amor”.

(4 octubre 1975)

Com una fulla daurada

Passa tot breument, com la primera esgarri-fança de fred tardorenca”, acabava així l'amic Jordi la seva impressió setmanera.

La tardor és, a judici de molts, el millor temps de l'any. La maduresa és l'estat perfecte. Bonica la primavera, gentil l'adolescència, però perfecte l'assaonament de totes les coses.

La vida té el seu complet assaonament en un punt determinat de la pròpia existència, després del qual tot s'esllangueix i decau. Talment la fulla roja i daurada que es gronxa estantissa suspesa a la branca.

Hi ha un temps en el viure de l'home en què no sabem pas quina cara posar-hi. La vellesa i la mort, en els temps que hom canta l'èxit, la força, el diner, avui no es valoren.

Els que tingueren ocasió, i ganes, de llegir o escoltar els autors clàssics del passat, saben prou com veneraren en gran manera aquells dels seus que arribaren al bon port de la vellesa, i com honoraren els seus noms amb escaients honres funeràries. Els avis, llavors, no eren ni xirois ni xarons.

Sèneca, en les seves *Lletres a Lucili*, glossa sovint aquests dos estats o termes de tot home: la vellesa i la mort. I diu: “Jo, però, me'n felicito davant teu, car no sento en l'ànima la molèstia de l'edat, tot i sentir-la en el cos. L'únic que ha envellit són els vicis i llurs òrgans, però l'ànima és vigorosa i es gaudeix de no tenir gaire lligam amb el cos; ella ha deixat gran part de la seva càrrega. Per això salta de goig, i em desment la meva pretesa senectud, car diu que aquesta és la flor de la seva edat”. I més endavant diu: “Medita la mort: qui això diu ens exhorta a la llibertat. Qui aprèn de morir desaprèn de servir; ell puja damunt de tot poder, almenys fora de tot poder”. (*Lletra XXVI*).

Si a aquestes reflexions que han consagrat els segles i els pensaments dels savis del passat, hi afegim aquest hàlit aparentment dèbil i feble de la fe, la vellesa i la mort són els camins necessaris i únics que ens porten a la vida. “Com Crist ha ressuscitat, també nosaltres ressuscitem”, diu l'Apòstol. I per això, els cristians honorem els difunts, per això els cristians resem davant d'aquells que ja han acomplert el seu camí i, com una fulla daurada, retornen al terror d'on van néixer, però certs que la saba de vida que batejava dintre seu, un dia ressuscitarà.

(8 novembre 1975)

Franco ha mort

Després d'una penosa malaltia, Franco ha mort.

Francisco Franco Bahamonde va néixer l'any 1892, a El Ferrol, de Galícia. Militar, actuà al Marroc. Professional al servei de la República, es sublevà el 17 de juliol del 1936, començant una llarga i penosa guerra civil fins l'1 d'abril del 1939.

Governà Espanya fins el 20 de novembre del 1975 amb un poder absolut que li fou entregat pels militars dels tres exèrcits el dia 1 d'octubre del 1936.

Reposi en pau.

N de la R.:

Aquest text tan breu, redactat per Mn. Jaume Rafanell, va aparèixer a la portada de "Forja" del 22 de novembre de 1975. Va ser considerat un text insòlit i valent tenint en compte la situació sociopolítica de l'època.

Nadal és aquí, ¿i ara què?

Hem arribat al Nadal. Al llarg de quatre setmanes d'Advent hem anat explicant, com hem sabut, el missatge de la bona nova que Joan, el batejador del Jordà, i, definitivament, Jesús proclamà segles enrere.

"El Senyor m'ha ungit, m'ha enviat a portar la bona nova als desvalguts, a curar els cors ferits, a proclamar als captius la llibertat, i als presos el retorn a la llum, a proclamar l'any de gràcia del Senyor".

Nadal és això, no ens enganyem. Ho hem sentit, ho hem meditat, ho hem proclamat. Arriba Nadal, i què? Hem estrofet el Nadal, l'hem substituït. L'Església, nosaltres, ja no sabem celebrar les nostres festes, més encara, són acasí de celebrar-nos, de divertir-nos, d'oblidar-nos.

No pretenem, és obvi, "filipicar" ningú. I menys des d'un periòdic que no sabem en quines mans va a parar. Però convidem al retorn a les fonts. Ens inquieta, tanmateix, que homes i dones desertin dels nostres rengles i, abraçats a altres ideologies o canviant de "religió", es prenguin seriosament l'Evangeli de Jesús. Ens avergonyeix per tants cristians que en la pràctica de les obres desertarem del seguiment incondicional de Jesús.

Perquè, qui és ficat entre reixes —com el Baptista— quan crida ¿proclama la llibertat pels captius, el retorn dels presos a la llum, o l'any de gràcia —llegiu: amnistia— del Senyor? En una família no tothom pensa el mateix, i bé que ens avenim i ens esforcem de llimar aspereses per fer amable la convivència.

Això proclamà Isaïes. Això cridava Joan al desert. Això, a la sinagoga de Natzaret, digué Jesús en els seu "discurs de la coronació" a l'inici del seu breu regnat que acabà amb "sang, suor i llàgrimes" al tron de la creu.

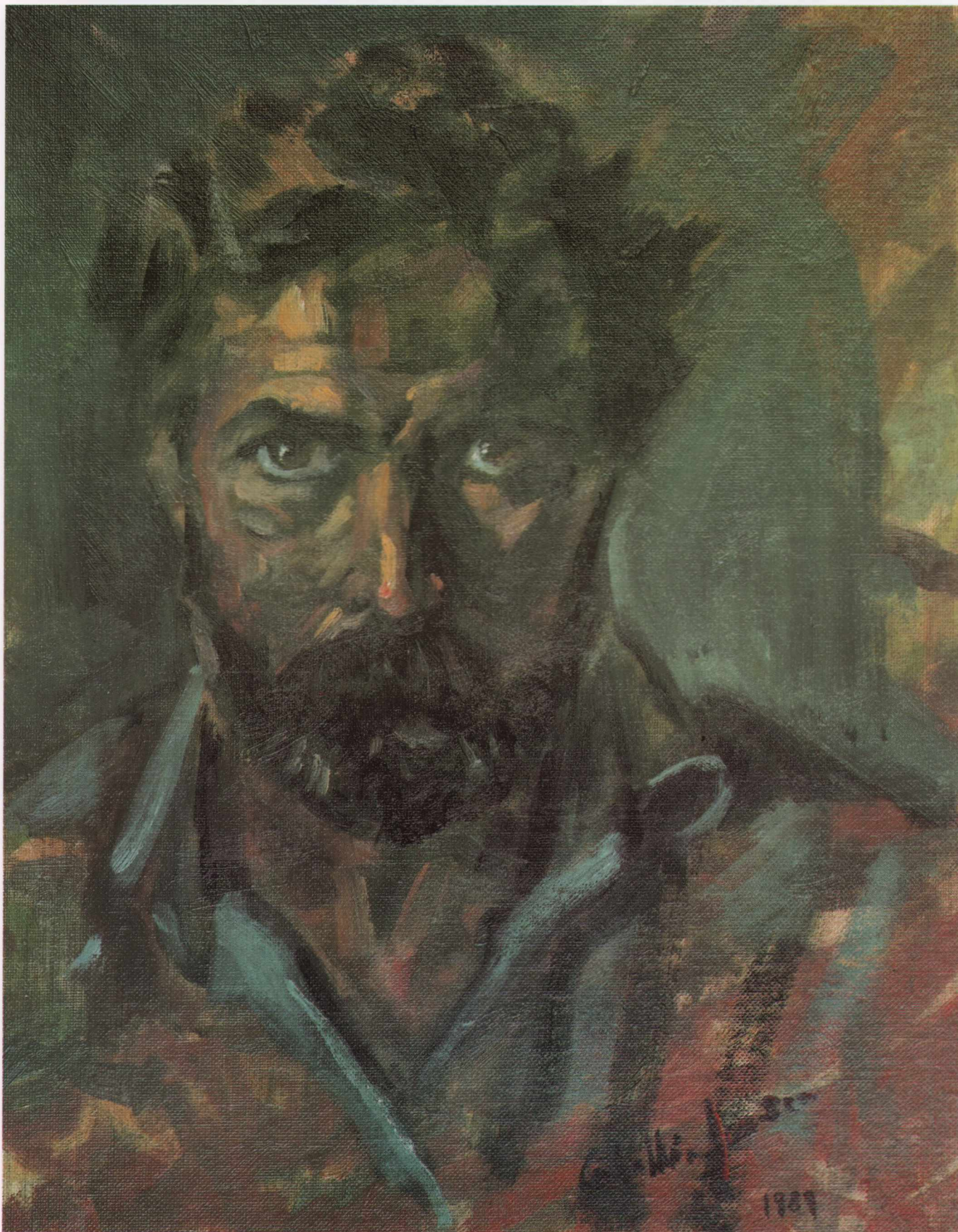
Nadal és aquí. ¿I ara què?

(24 desembre 1975)

Caballé Juanico

Dibuixos i pintures

‘Autoretrat’. Oli sobre tela, 41x33 cm (1989)

Llorenç Caballé i Juanico (foto: Moisès Serra)

Llorenç Caballé i Juanico (Sabadell, 1951) és un artista polifacètic i autodidacta, si bé, en pintura, va rebre classes de l'artista Alfons Gubern.

La seva primera exposició, d'escultures, la va fer als 20 anys. Va ser a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell on anava acompanyat per les pintures d'Antoni Costa. Aquella exposició la va comentar en Pèlach i Rojals, que a la *Forja* del 27 de febrer de 1971 va escriure: «Llorenç Caballé presenta una variada mostra de figures fetes amb fang que realment són una meravella. Sí, realment l'obra escultòrica d'aquest jove artista ens ha sorprès». I més endavant hi afegeix: «Expert coneixedor de l'anatomia humana, les proporcions, les formes, l'expressió d'uns sentiments i d'unes actituds concretes, són acertadament valorades per una tècnica acurada». Aquestes paraules premonitòries, referides a les seves escultures, es poden aplicar també als seus dibuixos i pintures.

D'ençà d'aleshores ha participat en nombroses exposicions col·lectives, bàsicament a Castellar, en

aquelles històriques «Jornades de Cultura Popular» (1976) i en totes les edicions de FIRART (1986-2000), i també a Sabadell. El 1996 va realitzar la seva primera exposició individual de pintures i dibuixos a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell.

Ha realitzat l'escultura de Sant Bernat de Menton per al Centre Excursionista de Castellar, i els seus dibuixos han estat seleccionats diverses vegades en el concurs internacional de dibuixos de la Fundació Ynglada-Guillot (un d'ells, *Comiat*, el podeu trobar a les pàgines 36 i 37)

Des del 1996 forma part del Grup Artístic de Sant Lluç de Barcelona i participa en el Saló Internacional d'Arts Plàstiques de la vila de Beziers (França). El 1998 va guanyar el primer premi de la XIX edició de Premi de Dibuix Sant Lluç organitzat per aquesta entitat.

A Llorenç Caballé, un dels artistes castellarencs més interessants, li agrada sobretot el dibuix i el defensa amb fermesa: «És la base de tota pintura», diu. I en això li hem de donar tota la raó.

'Garrafó'. Dibuix llapis grafit, 43,5x40,5 cm (1996)

Pàgines següents: 'Comiat'.
Dibuix carbonet, 63x87 cm (2000)

'Sobretaula'. Dibuix carbonet, 88x67 cm (1997)

Vint-i-cinc preguntes breus a Caballé Juanico

¿Li agrada el seu nom?

—No em desagrada.

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

—No. Vaig néixer en una sastreria i es pot dir que he crescut entre “retalls”. Disfruto de la feina i m'agrada, però les arts plàstiques són la meva inclinació natural.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

—Crec que no ha arribat encara.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

—Per als qui tenim els sentiments a flor de pell, la raó és un gran destorb.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

—La creixent incivilitat envers l'home i la naturalesa.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

—Aquesta la guardo per mi.

¿A què li resulta impossible dir no?

—Depèn de la meva disponibilitat, però a vegades m'és impossible dir sí.

¿Amb quin dels cinc sentits se'l pot seduir més fàcilment?

—Amb la vista.

¿Què fa quan se sent acorralat?

—Intentar sortir-ne al més aviat possible.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver protagonitzat?

—No ho sé. Cap.

¿Quina història de ficció li agradaria haver inventat?

—Cap.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

—Les errades comeses sense malícia.

¿I als altres?

—També.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

—Em costa més recuperar-me d'un fracàs que d'un èxit.

Expliqui'm una situació en què s'hagi volgut fondre.

—Quan arriba el termini d'un encàrrec i el més calent és a l'aigüera.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

—Aquella música que potencia la sensibilitat d'un fet present o passat.

¿En quina circumstància cantaria un himne?

—Sincerament, no ho sé.

Si es veiés forçat a ocupar un càrrec polític, ¿quin exerciria amb més entusiasme?

—Per força, sincerament, cap. Però si considerem aquella idea de Picasso: “Un artista és a la vegada un ésser polític, sempre conscient d'esdeveniments estremidors, impetuosos, feliços, enfront dels quals reacciona amb totes les seves forces [...] La pintura no està feta per decorar els pisos. És una arma de guerra per a l'atac i la defensa contra l'enemic”, doncs aleshores podria exercir el càrrec d'artista.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

—No ho he pensat mai.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

—Veure el paradís.

¿Com s'imagina el paradís?

—Espero que m'hi ajudi l'Aladí...

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

—Al meu pare i a la gent que he estimat.

¿Què pensa en llegir els versos de Jaime Gil de Biedma: “Envejecer, morir, es el único argumento de la obra”?

—Així, de sobte, fora de context, em produeixen una tristor freda que llisca damunt el goig de viure.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

—La meua gent i el meu entorn.

¿Què canviaria de vostè mateix si pogués?

—El meu poc coratge per dedicar-me plenament a les arts plàstiques.

'Els meus fills'. Oli sobre taula, 46x61 cm (1990)

Jordi Garròs i Sampere

Castellar abans i ara (1)

La gran i espectacular nevada del Nadal del 1962, va soterrar completament les cols i altres conreus del que llavors eren els horts de can Codina, al costat del passeig de la plaça Major. La fotografia, feta a la tarda, mostra ja els arbres espolsats i la neu reposada i un xic fosa, com apreciem en les inclinades teulades del col·legi de la Immaculada. No s'hi observa cap vianant. Encara que feia sol, els castellarencs devíem restar a casa fortament impressionats per una nevada insòlita, històrica, i que va afectar gran part de Catalunya.

Dins d'aquesta secció d'història gràfica, avui presentem un treball fet al llarg de molts anys per un destacat castellarenc, en Jordi Garròs i Sampere, gran aficionat a la fotografia. Amb la seva tasca pacient, laboriosa i constant ha aconseguit tenir retratada tota la vila.

La iniciativa va néixer poc després de posar-se en marxa l'Arxiu d'Història de Castellar, fa més de vint anys. Primer en Jordi Garròs va anar fent reculls monogràfics: les fonts urbanes, els rellotges de sol, les xemeneies i altres elements singulars, fins arribar als carrers i edificis del poble. El seu treball i el suport de l'Arxiu d'Història són un magnífic exemple de col·laboració i d'unió d'esforços, i han fet possible dispo-

sar d'un fons gràfic documental que cada dia agafa més importància.

Gràcies, doncs, a la bona disposició d'ambdós, us podem oferir avui el primer recull de fotografies que constitueixen el "Castellar d'abans i ara", que ens permetrà de copsar amb sentiment, nostàlgia, admiració o complaença el pas inexorable del temps sobre un gran poble del Vallès. El nostre.

Albert Antonell

Abans (foto del 1967) es podia fer aquesta drecera per anar de la carretera de Sentmenat cap al passeig de la plaça Major. Un malmès ametller i un parell de rocs poden ser una bona porteria per als nois que jugaven a futbol en aquest antic camp que va servir força anys per instal·lar-hi la fira durant la festa major. Al fons hi veiem les canyes dels horts. No hi ha encara l'edifici del Mercat Municipal. En aquest lloc, al camp del Pau Tubau, s'instal·lava l'envelat de la festa major. Ara (fotografia del 1997), un gran bloc de pisos i un aparcament públic en són la nova imatge.

A la cantonada dels carrers Església i General Boadella hi va haver durant molts anys la botiga de cal Vallbona, on, per Corpus i la festa major, tothom anava a proveir-se dels ciris i les atxes per anar a les processons (foto del 1986). En l'actualitat és una botiga de roba de moda (foto del 1996).

Casa senyorial de primers de segle de la família Poblà al començament del carrer de Sant Pere d'Ullastre (foto del 1983). Estava inserida dins de la fàbrica Viuda de Toribio Poblà, del ram tèxtil, que ocupava gairebé tota l'illa. Un exemple prou freqüent d'aquella època en què l'empresari vivia i treballava al peu de la seva fàbrica. A poc a poc, i en diferents fases, ha anat perdent el seu ús industrial i s'ha convertit en diferents blocs d'habitatges (foto del 1997).

Pel Nadal del 1962 va caure la major nevada que es recorda a Castellar, ja que es van assolir alçades de 60-70 cm. Un valuós testimoni n'és aquesta magnífica imatge de la plaça Vella on veiem que les cornises ofereixen fins i tot unes espectaculars "cornises alpines". Avançat el matí de Sant Esteve, veiem que els veïns ja han treballat de valent netejant passos i voreres. Al balcó de la dreta hi ha el cartell de la sastreria de Salvador Viladoms. La imatge del 1997 ofereix una endreçada perspectiva que mostra tot l'encant del poble vell.

Al carrer Sala Boadella es va construir cap al 1945 un gran cinema per iniciativa de l'Emili Torras i Vergés. Després de molts anys de servei cinematogràfic, de bar, i en menor mesura de teatre i altres activitats, quan el cinema va entrar en una davallada profunda en la major part dels pobles de Catalunya, el cinema California es va reconvertir en un bar més espaiós i en una discoteca. En una foto del 1989 veiem que encara resisteix, igual que aquest sis-cents aparcats al davant. Avui (foto del 1997) l'antic cinema ha estat substituït per un modern bloc d'habitatges.

Al Passeig cantonada Dr. Rovira hi havia hagut cal Marsol (foto del 1982), antics pagesos i llenyataires. En la foto del 1996 veiem l'edifici de pisos que l'ha substituït.

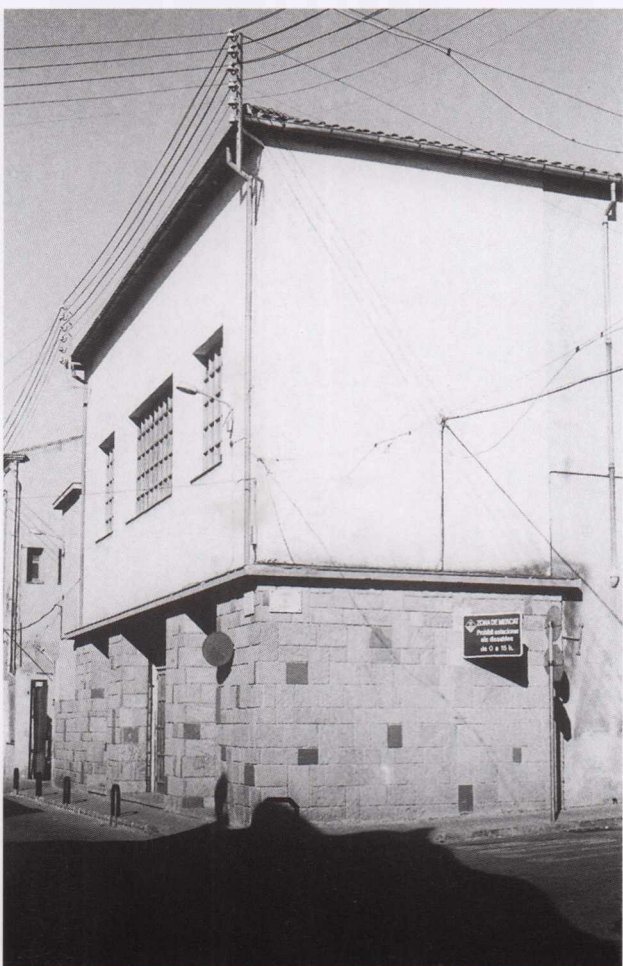
Cal Peret de l'Oca, a la plaça Vella cantonada carrer de Caldes, ha estat durant molts anys un testimoni de l'arquitectura popular del nucli vell de Castellar (foto 1993). En la foto més recent (1998) veiem que l'actuació urbanística ha estat respectuosa amb l'edifici antic

La carretera de Sabadell al seu pas pel Pla de la Bruguera. En la foto del 1986 encara hi observem uns pins centenaris que l'havien flanquejat.

L'antic teatre i sala de ball de l'Ateneu, renovat cap al 1955, oferia aquesta imatge el 1985, poc abans que fos enderrocat i substituït (1988) per l'actual Auditori Municipal Miquel Pont

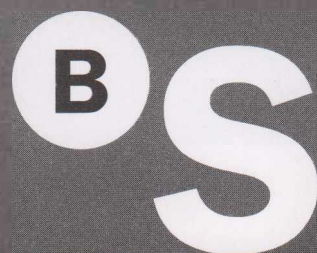

La cultura es mereix el nostre màxim interès

Potenciar la cultura és potenciar la creativitat, la convivència, el progrés i tot allò que enriqueix una societat moderna i avançada.

Al Banc Sabadell, la cultura ens mereix el màxim interès.

BancSabadell

*Us desitgem
una molt bona
Festa Major
2000*

CTRA. SENTMENAT, 80
Tels. 93 714 30 18 - 93 714 30 78
Fax 93 714 20 96
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

CARNICÉ

Del 2 al 17 de setembre del 2000

Sala d'Exposicions
WATTS·ART

Feiners, de 2/4 de 7 a 2/4 de 9 de la nit
Festius, de 12 a 14 i de 18 a 21 h
Sant Pere d'Ullastre, 9 - Tel. 93 714 55 71
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

COPISTERIA

— CASTELLAR —

La teva samarreta
amb la teva foto
a tot color per només:

FOTOCÒPIES EN B/N I COLOR
INVITACIONS PER A CASAMENTS,
BATEIGS I COMUNIONS
PLÀNOLS I PLASTIFICACIONS
ENQUADERNACIONS
SERVEI DE FAX
AUTOSERVEI (5 Ptes.)

Montcada, 17 baixos - Castellar del Vallès
Telèfon 93 714 46 67

LI COMPRA EL SEU IMMOBLE

SERIETAT, GARANTIA, SEGURETAT,
EXPERIÈNCIA, EFICÀCIA,
PROFESSIONALITAT

No són paraules, són fets!!
I si no truqui:

93 714 47 47

Euollar -Ctra. Sentmenat, 48- Castellar del Vallès
<http://www.euollar.com>

JOSEP A. RODRIGUEZ
ROGER DE LLURIA, 4
Castellar del Vallès

7143115
929813567

Corbats d'alumini,
portes, persianes,
mampares de bany,
vidre amb aïllament tèrmic

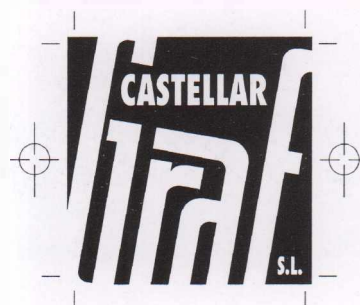
construcciones
Antonio Ramirez, s.l.

Ctra. de Sentmenat, 74, baixos
08211 Castellar del Vallès
Tel. i Fax 93 714 61 55 - Mòbil 929 72 69 69

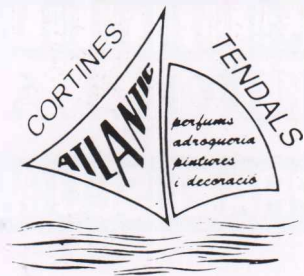
Ceràmiques i gres
Dissenyem el seu bany per ordinador
Hidromassatge i hidrosauna

Carrer Itàlia, s/n - Tel. 93 714 74 04 - Fax 93 714 52 21
Pol. Industrial Pla de la Bruguera - 08211 Castellar del Vallès

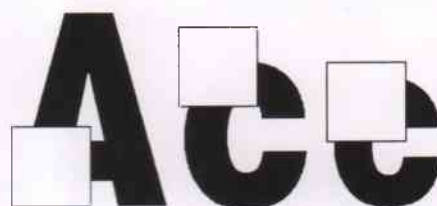
Puig de la Creu, 3 - CASTELLAR DEL VALLÈS
Telèfon i fax: 93 714 51 42

ATLÀNTIC

Carrer Major, 120 - Tel. i Fax: 93 714 78 03
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

a s s o c i a c i ó
c o m e r c i a n t s

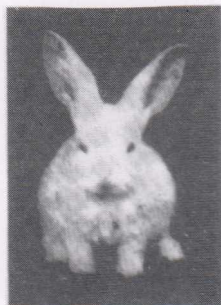
Castellar del Vallès

Pascuet

Jordi
casa Germans Masaguer, S.L.

Joieria - Relotgeria - Objectes regal

Barcelona, 11 - Tel. 93 714 55 95
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Bar-Restaurant

FRUTOS

CASA PIONERA
DEL
CONEJO AL AJILLO

Lleida, 12 - Tels. 93 714 64 49 - 93 714 26 31
CASTELLAR DEL VALLÈS

CAL SANS

Sant Jaume, 17 - Telèfon 93 714 53 40
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

SERVEI A
DOMICILI

Tel. **93 714 33 77**

NUVIES

Av. Sant Esteve, 112-120

Tel. 93 714 47 60

CASTELLAR DEL VALLÈS

IMMOBILIÀRIA / ENGINYERIA / CONSTRUCCIÓ
C/ Clavé, 7 - Tel. 93 714 52 85 - Castellar del Vallès

F L O R S

Montcada, 6

Tel. 93 714 21 93

Castellar del Vallès

Castellà Canudas

LLUM - FORÇA - AIGUA - CALEFACCIÓ

Clavé, 11 D - Tel. 93 714 59 06
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

DE COLOR VERD, S. L.

Jardineria i paisatgisme

*Ctra. de Prats, Km 8,8 - Apartat de Correus, 63
Tel. 93 714 30 67 Garden - 93 714 75 07 Particular
608 35 18 06 Mòbil - 08211 Castellar del Vallès*

Us convidem a viatjar amb nosaltres...

Sala Boadella, 3 - Local 1
Tel. 93 714 20 00 - Fax 93 714 22 76
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

F A R M À C I A

AVDA. SANT ESTEVE, 71 - TEL. 93 714 50 25
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

AUTOSERVEI
SANT
ESTEVE

«La botiga del astell»

Av. de Sant Esteve, 19 - Tel. 93 714 58 89
08211 Castellar del Vallès

MARIA CARME

Girbau

Bijuteria - Complements - Regals

Passeig, 87 - Tel. 93 714 27 81 - Castellar del Vallès

ELECTRÒNICA MTV

Telèfon i fax 93 714 22 53

C/ Jaume I, 32

(davant de la plaça de Catalunya)

TELEVISIÓ - VÍDEO - SO

REPARACIÓ TOTES MARQUES

SERVEIS OFICIALS:

Tensai - Sontec - Record - Emerson - Kolster - Akiyama

Phicol - Albiral - Ar System - Nevir - Jamo - Logistocs

SO: Thomson, Telefunken, Saba, etc.

AUTOVAT, S.A.

SERVEI OFICIAL

OPEL

Exposició i vendes: Dr. Pujol, 2 - Tel. 93 714 87 53

Taller: Terra Alta, 11 (Can Carner) - Tel. 93 714 33 85
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

TALLER VILACLARA, S. A.

Agència **RENAULT**

Passeig, 72 - Francesc Layret, 41

Tels. 93 714 51 91 - 93 714 24 38 - Fax 93 714 86 52
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

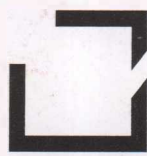
AUTOCARS

Raya

SERVEIS DISCRECIONALS, EXCURSIONS
SERVEIS A FÀBRQUES I COL·LEGIS

Sala Boadella, 3 - Local 1
Tel. 93 714 20 00 - Fax 93 714 22 76
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**ESTEVE
MARCS**

emmarcacions
litografies
quadres
exposició
miralls
articles de regal

NOVA ADREÇA:

Dr. Rovira, 25 baixos - Tel. 937 144 893
08211 Castellar del Vallès

**JUGUETS - ESPORTS - PAPERERIA
TROFEUS ESPORTIUS - REGAL INFORMAL**

STOP

Major, 56-58 - Tel. 93 714 60 55
Ctra. Sentmenat, 78 - Tel. 93 714 28 74
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Cal Sala
l'autoservei

Ctra. de Sentmenat, 29 - Tel. 93 714 59 34
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Tintoreria i Bugaderia

**SANT
ESTEVE**

Horari: De 7.30 a 20.30 h. Dissabtes: de 8 a 14 h

Av. Sant Esteve, 76 - Tel. 93 714 74 13
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

MARTIN-ESTANC

TABAC - DIARIS - OBJECTES DE REGAL

Av. Sant Esteve, 29 - Tel. i Fax 93 714 59 72
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

CM62
INFORMÀTICA

**TOT
PER A LA
INFORMÀTICA**

Connecta-t'hi!!

www.castellar.com/cm62
e-mail: cm62@redestb.es

Carrer Major, 62 - Tel. 93 714 66 66
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**Centre Dietètic
i Nutrició**

**TOT EN ALIMENTS NATURALS,
INTEGRALS I HERBORISTERIA**

Av. Sant Esteve, 21 - Tel. 93 714 58 89 - CASTELLAR
Cremat, 11 - Tel. 93 788 54 32 - TERRASSA

PERARNAU
Assessoria

ASSESSORAMENT D'EMPRESES
FISCAL - LABORAL - COMPTABLE

Montcada, 21
Telèfon i Fax 93 714 84 02
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

**MOBLES DE CUINA
I BANY**

Marina

Botiga: Santiago Rusiñol, 31
Tel. 93 714 57 07
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Restaurant

FRUTOS RAMÍREZ
CONEJO AL AJILLO

Dimecres tancat

Lleida, 8 - Tel. 93 714 58 90
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

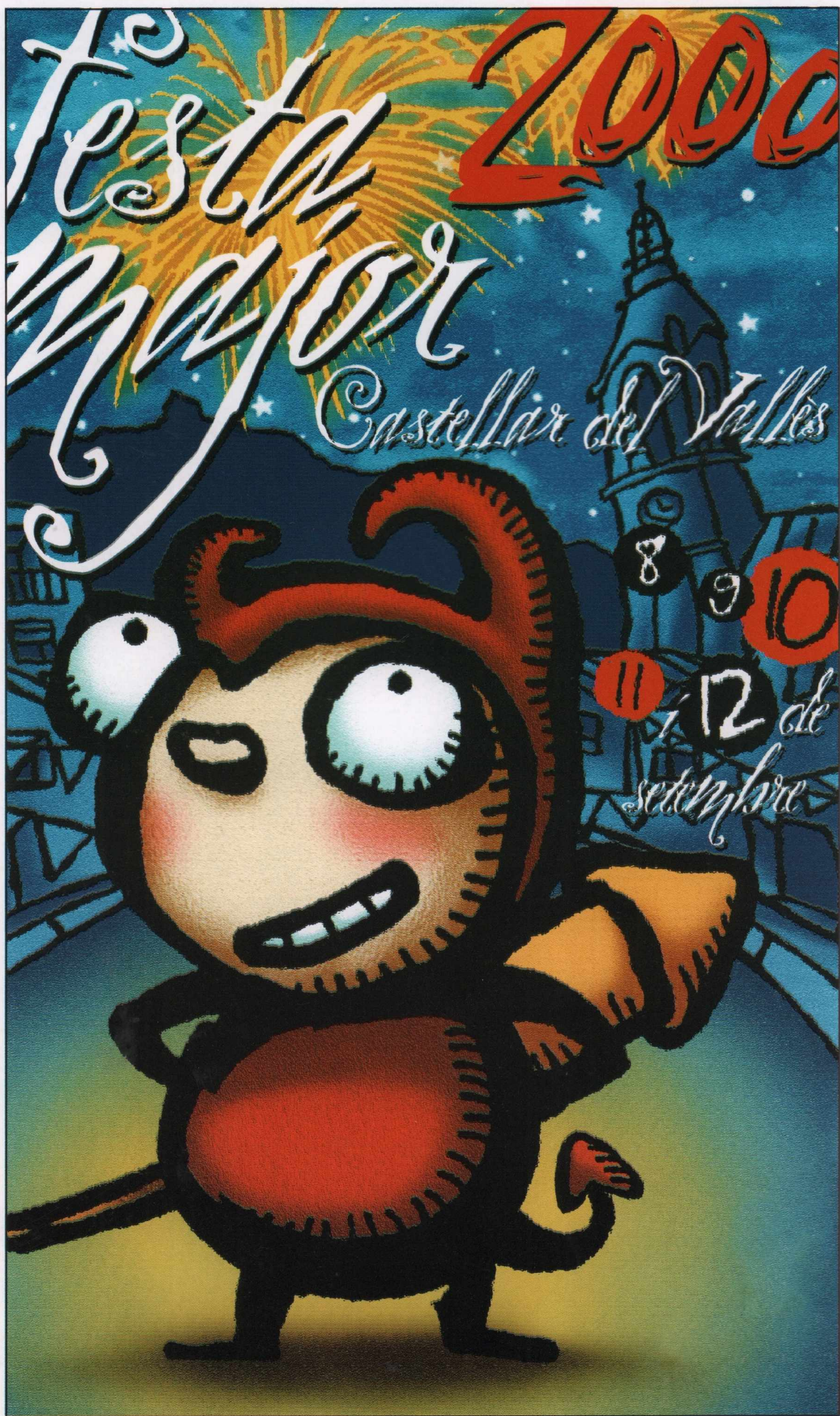
 **FARMÀCIA
Casanovas**

Lda. Rosalina Ros Casanovas

Av. Sant Esteve, 3 - CASTELLAR DEL VALLÈS

Tel. 93 714 33 76

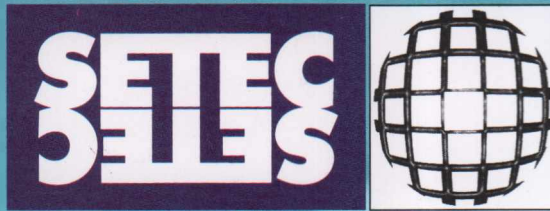

PERE ROCA I ROUMENS / ARQUITECTE

CATALUNYA, 99 BAIXOS / TEL. 93 714 61 05 / CASTELLAR DEL VALLÈS

Assistència tècnica informàtica, S.L.

**INSTAL·LACIÓ de XARXES i
TELEFONIA**

MANTENIMENT d'EMPRESES

**SERVEIS d'INTERNET i
CONFECCIÓ PAG.WEB**

VENDA i REPARACIÓ

Prat de la Riba 34, Local 8
Tel. **93 714 31 99**, FAX 93 715 98 13
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS
Barcelona.

e-mail: Setec34@accesosis.es

